

Utdanning
Nr. 5, 12. mai 2023

Stemmeretten

Matilde og Hennie er blant elevene i Norge som påvirker sin egen skolehverdag mest.

INNHOLD

Elevene får bestemme mer i ny opplæringslov

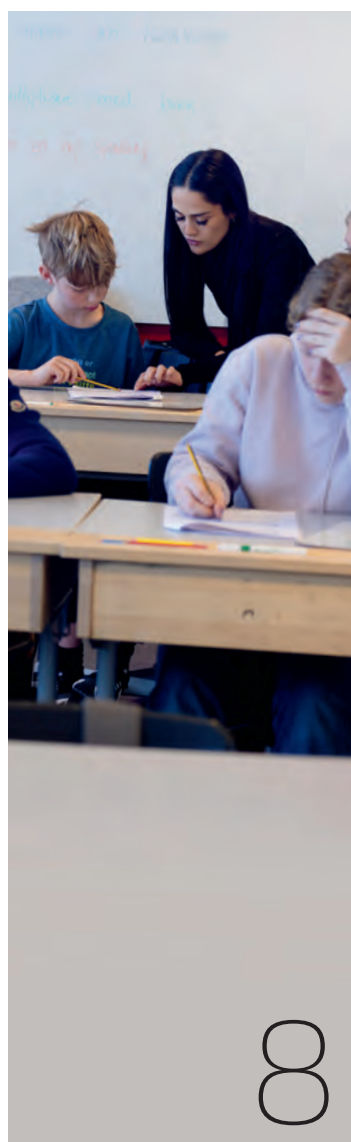
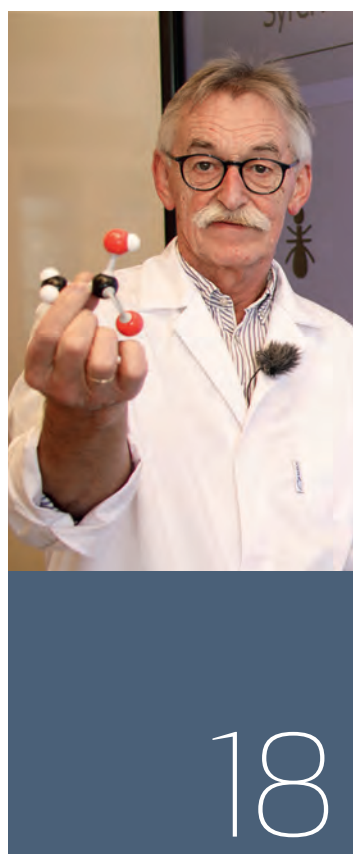
Utdanning har besøkt en av klassene som skårer høyest på elevmedvirkning i den siste Elevundersøkelsen.

Praktisk naturfag

Lærerrikt, lettere å huske og mer sosialt, var elevenes dom etter en dobbelttime i praktisk fysikk og kjemi ved Smiddden ungdomsskole.

Mer walisisk!

Utenriksnytt kommer denne gangen fra Wales, Riga, Arbrå og Ramallah.

For de spørrelekne

Femten spørsmål.
Greier du alle?

LEDER

Rett til å bli hørt – av pedagoger

Elevmedvirkning i norsk skole trådte i kraft med Kunnskapsløftet i 2006. Som en del av læreplanen laget man en læringsplakat med 11 grunnleggende forpliktelser for skolen. I én av dem het det at skolen skal legge til rette for elevmedvirkning. Seks år senere kom elevmedvirkning inn i forskriften til opplæringsloven. Nå, etter 11 nye år, løstes elevmedvirkning inn i selve lovteksten, sannsynligvis fordi verken læringsplakat og forskrift var nok. Elevenes rett til å medvirke «i alt som angår dem», blir nå en lovfestet rettighet.

Alle lærere er imidlertid ikke like begeistret. Det undrer meg. Jeg hadde trodd at alle som setter partssamarbeid så høyt, også ser elevenes behov for å delta og bli hørt.

Kanskje virker ordene «i alt» skremmende. Hva om elevene vil kutte ut matematikk? Eller ikke vil ha lekser lenger? Hva vil skje om man gir fra seg noe av kontrollen? Barn vet jo ikke alltid sitt eget beste. Eller?

Jeg tror skeptikerne vil bli overrasket. Inkluderes barn på den rette måten, der premissene og rammene er tydelige, er de absolutt i stand til å ta ansvar og til og med fornuftige avgjørelser.

Forskning har nemlig vist at barn som deltar aktivt, blir mer motivert og har bedre utbytte av undervisningen. Undersøkelser har også vist at barn som får ta aktivt del i vurdering av sitt eget arbeid, har større fremgang enn barn som ikke får delta på den måten.

Skeptikerne har imidlertid rett i dette: Skal man lykkes med elevmedvirkning, trengs det pedagoger i klasserommene. Uten kunnskap om metodikk, didaktikk, pedagogikk og klasseledelse er jeg redd en lovfestet rett kan bli lite verdt.

Tre favorittbøker

Barnehagelærer Ingrid Juul røper tre gode bokvalg, både for barna i barnehagen og for dem som jobber der.

Flat barnehage

Er «alle med på alt» det beste for barna, for samfunnet og framtida? spør kronikkforfatterane Hege Fimreite og Astrid Bakken.

Hold deg oppdatert på

UTDANNINGSNYTT

Kaja Mejlobo

Kaja Mejlobo, ansvarlig redaktør

UTDANNING MAI 2023

KS-OPPGJØRET

Håper KS har innsett alvoret

– Men det skal mer til å gjenoppbygge tilliten enn ett lønnsoppgjør, sier Tromsø-lærer Lisa Eidesen.

Tekst: Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

– Lønnsoppgjøret er et steg i riktig retning. Hadde resultatet vært annerledes, hadde det nok vært spikeren i kista for både KS og læreryrket, sier Lisa Eidesen, lærer og tillitsvalgt ved Kvaløysletta ungdomsskole i Tromsø.

Da rikslønnsnemndas kjennelse kom i vinter, etter historien lengste lærerstreik, var hun rasende. Nemnda ga KS gjennomslag på nær sagt alt – også at virkningstidspunktet ble satt til september.

– Tar mer enn ett lønnsoppgjør

Årets oppgjør i KS-området endte med en ramme på 5,4 prosent, som er høyere enn frontfagsramma. Lisa Eidesen håper det er et tegn på «at KS har innsett alvoret».

– Nå håper jeg de fortsetter å sette søkelyset på en arbeidsgruppe som har fått i mandat å ivareta samfunnsutviklingen. Skal vi få flere til å velge læreryrket, er det viktig at unge mennesker ser at de øverste lederne forstår hvor viktig dette yrket er, sier Eidesen.

– Får dette oppgjøret noe å si for hvordan du ser på KS?

– Det skal mer til å gjenoppbygge tilliten enn ett lønnsoppgjør. Hadde vi blitt tvunget ut i streik i år også, kunne ikke KS, slik jeg ser det, vært arbeidsgiverrepresentant. Hvis de ikke hadde møtt våre krav i forhandlingene, hadde det ikke vært noe tillitsforhold å bygge på.

– På høy tid

Årets lønnsoppgjør betyr et lønnstillegg på mellom 26 300 og 43 000 kroner. Måten pengene for-

DE NYE TILLEGGENE

Slik ser tilleggene ut for lærergruppene med lengst utdanning og maks ansiennitet (16 år):

- Adjunkt med tillegg: 37 500 kroner.
- Lektor: 42 000 kroner.
- Lektor med tillegg: 43 000 kroner.
- Barnehagelærere med 16 års ansiennitet får 31 200 kroner i tillegg, og adjunkter får 33 000 kroner.

deles på, gir et relativt høyt tillegg til dem med lavest lønn. Samtidig er det også satt av noe mer til de gruppene som kom dårligst ut av fjorårets oppgjør, nemlig dem med lengst utdanning og ansiennitet.

Steffen Handal, forhandlingsleder for Unio og leder i Utdanningsforbundet, mener det var på høy tid at lærerne i skolen fikk noe ekstra.

– Lærerne i skoleverket har kommet svært dårlig ut av siste års oppgjør, og har hatt om lag tre prosent mindre enn øvrige kommunalt ansatte de siste fem årene. Dette oppgjøret retter ikke opp dette etterslepet, men det er et steg i riktig retning, sa Handal.

– Fortsatt en vei å gå

Det samme sier Jon Ola Eggen, nestleder i Utdanningsforbundet Lillestrøm.

– Det er et viktig steg i riktig retning, men jeg mener fortsatt det er en vei å gå. Mye må gjøres

Arkivfoto privat

– Skal vi få flere til å velge læreryrket, er det viktig at unge mennesker ser at de øverste lederne forstår hvor viktig dette yrket er, sier Lisa Eidesen.

Foto: Siv Dolmen
Jon Ola Eggen, nestleder i UDF Lillestrøm.

for å rekruttere og beholde lærere enn et enkelt mellomoppgjør, og mye må fortsatt gjøres for å sikre lærerutdannede lærere i skolen, sier Eggen.

Han er fornøyd med at KS prioriterte lærerne i år, spesielt dem med lang utdanning og ansiennitet.

Den nye garantilønna til en adjunkt med tillegg og 16 års ansiennitet blir 654 700 kroner. En lektor med samme ansiennitet er garantert 709 600 kroner.

Jon Ola Eggen mener også tilstrekkelig med tid og god nok bemanning blir viktige saker fremover. Han mener det må på plass om man skal klare å snu den negative trenden med fallende søkertall til lærerutdanning.

– Dem vi skal rekruttere inn i yrket, har nettopp gått på skolen selv og sett hvilke utfordringer lærerne står i. Det spørs om det gir dem lyst til å velge lærerutdanning.

VI FORENKLER TILPASSET OPPLÆRING

1.-10. TRINN - VGS - VO

www.arbeidmedord.no

JEG VIL LÆRE Å LESE 1-8 1.- 3. TRINN

BOKA ER FORTSATT VIKTIG

1-4 LYD- OG BOKSTAVINNLERING

5-8 LESEFORSTÅELSE

Motiverende bøker for de yngste elevene

Pris pr. bok kr 70,-. A5 format, engangsbøker. BM og NN. Jeg vil lære å lese 1-4, store eller små bokstaver

JEG VIL LÆRE Å REGNE 1-5

TALLENE 1-20

Motiverende bøker for de yngste elevene

Pris pr. bok kr 70,-. A5 format, engangsbøker. BM og NN.

LESESTRATEGI 1-4

Brukes på 4.-10. trinn

Mange lesestrategier for god læring

3 nivå
Fagtekster

BM og NN

Pris pr. hefte kr 560,- + mva. Kop. or.

ALLE MÅ LESE MYE 1-5

1. og 2. trinn.

God lesestart for alle

- 60 historier
- Oppgaveark
- Tre nivå

BM og NN

Pris pr. hefte kr 560,- + mva. Kop. or.

FOKUS PÅ SKRIVING 1-6

1.-6. trinn

Skaper skriveglede og forbedrer leseferdigheten

- To nivå

BM og NN

Pris pr. hefte kr 560,- + mva. Kop. or.

LESEØVING 1 OG 2

1.-4. trinn

Effektiv lesetrening om dyr

BM og NN

Pris pr. hefte kr 560,- + mva. Kop. or.

OPPGAVEMIKS

5.-10. trinn, vgs, vo.

72 artikler for lesetrening
Grammatikk
Rettskriving
Språktrening
To nivå
Også engelsk

BM og NN

Pris pr. hefte kr 560,- + mva. Kop. or.

DYRENE I SKOGEN SNAKKER

3. og 4. trinn

Ypperlig for lese- og skrivekurs

BM og NN

Pris pr. 560,- + mva. Kop. or.

REPETERT LESING

1.-10. trinn.

Ingen metoder har vært bedre i vårt materiell enn repetert lesing

To nivå

Salgssuksess

BM og NN.

Pris pr. hefte kr 560,- + mva. Kop. or.

LYDLEK

Gi alle en god lesestart!

Lekbetont opplegg

Språklydene

5 permer + spillutstyr

kr 2 800,- + mva. Kop. or.

LES, TEGN OG FARG

Enkelt og lærerikt hefte for 2. og 3. trinn

* Lesetrening
* Studieteknikk
* Begreper
* Tekster til alfabetet
* To nivå
* Flott for min.språklige

BM og NN. Inkl. digital utgave.

Pris kr 560,- + mva. Kop. or.

UKENYTT

5.-10. trinn

41 utgivelser hvert skoleår
Følger skoleåret

Nyhetsquiz! Lærerikt og engasjerende opplegg om nyheter

BM og NN

Årsab. kr 1560,- + mva.

1/2 årsab. kr 840,- + mva.

ARBEID MED ORD

DIGITALE UTGIVELSER AV DE FLESTE HJELPEMIDLENE
www.arbeidmedord.no

Tlf.: 380 33 002 Epost: sven@arbeidmedord.no

BEMANNING

Vil lovfeste laget rundt læreren

Barneombudet ønsker å lovfeste at skoler skal ha ansatte med en annen yrkesbakgrunn enn lærerutdanning.

Tekst: Kaja Mejlbo | jj@utdanningsnytt.no

Foto: Helge Mikkelsen/MG

– Det er få krav til hvilken kompetanse skolen skal ha tilgang til utover det rent skolefaglige, mener barneombud Inga Bejer Engh.

– Det er behov for å tydeliggjøre hvilken kompetanse som er viktig for å ivareta elevens behov, sier barneombud Inga Bejer Engh.

I notatet «Hvordan styrke laget rundt barn og unge» skriver Barneombudet at det er stor mangel på spesialpedagoger og helsesykepleiere, for lav bemanning i pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), lite tilgang på psykologer i kommunene og varierende bruk av miljøarbeidere. I notatet kommer det også frem at lærerne spiller en nøkkelrolle, og at de trenger hjelp fra andre yrkesgrupper. «Læreren kan, som den nærmest barna, identifisere de som trenger annen støtte og koble på andre hjelpere. I dette arbeidet er læreren avhengig av andre støttepersoner rundt seg», står det i notatet, som er basert på møter Barneombudet hadde med en rekke organisasjoner i fjor høst.

Kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) har vært skeptisk til å lovfeste et slikt krav som Barneombudet etterlyser.

– På de mange ulike skolene rundt om i hele Norge er det skoleledelsen og skoleeier som best vet hva behovet i sin elevgruppe er, sa Brenna tidligere i år i et intervju med fagbladet Fontene.

OSLO-OPPGJØRET

Fikk samme ramme som i KS

Lønnsoppgjøret for de ansatte i Oslo kommune fikk en ramme på 5,4 prosent – altså over frontfaget og det samme som i KS-oppgjøret.

LO Kommune Oslo, Unio, Akademikerne og YS kom til enighet med Oslo kommune søndag 30. april.

Unios forhandlingsleder Therese Thyness Fagerhaug er fornøyd med at hovedkravene om en ramme godt over frontfaget og real-

lønnsvekst for alle, ble oppnådd.

– Vi har lenge pekt på at både staten og nærliggende kommuner konkurrerer med Oslo om høyt utdannet arbeidskraft. Med dette oppgjøret viser Oslo at de ønsker å være en attraktiv arbeidsgiver, også for våre medlemmer, uttaler Fagerhaug på Unios nettsider. Hun er også leder i Utdanningsforbundet Oslo.

Nærmere 9500 medlemmer av Utdanningsforbundet var omfatta av lønnsoppgjøret i Oslo kommune.

STATSOPPGJØRET

Likt resultat som i frontfaget

Det ble enighet i lønnsforhandlingene mellom Unio og staten 29. april. Den økonomiske rammen er på 5,2 prosent, altså på linje med frontfaget. Potten skal fordeles gjennom lokale forhandlinger på hver enkelt virksomhet, skriver Unio.

Også LO, YS og Akademikerne kom i mål med lønnsoppgjøret for sine statsansatte grupper.

Statsoppgjøret omfatter rundt 2400 av Utdanningsforbundets medlemmer. De fleste av disse er ansatte ved universiteter, høyskoler og statlige kompetansesentra.

1 AV 3 LÆRERE BYTTER BEITE INNEN FEM ÅR *

– Som lærer passer du perfekt som spesialisert fosterhjem

Lærere har erfaring med å jobbe med barn og unge, og har ofte utviklet ferdigheter som er nødvendige for å håndtere situasjoner med barn med ulike behov.

De som også er gode på kommunikasjon og mellom-menneskelige relasjoner, kan være spesielt godt egnet som spesialiserte fosterhjem, der samarbeid med barnets biologiske familie og andre involverte parter er en viktig del av jobben.

* I følge KS slutter en tredjedel av alle nyutdannede lærere innen fem år.

Gode grunner til at du som lærer passer godt i jobben som spesialisert fosterhjem:

- > Din utdanning er gull verdt for oss!
- > Du har verdifull erfaring fra å jobbe med barn og unge
- > Du er pedagogisk og tålmodig
- > Du ønsker å utgjøre en forskjell i et ungt liv

Vurderer du å skifte beite?

Nå trenger vi flere spesialiserte fosterhjem med erfaring fra arbeid med barn og unge. Scan QR-koden og finn ut mer.

stendi

Hennie, Karla, Matilde og Erik i klasse 7c på Marienlyst skole i Oslo blir spurt om hvordan de ønsker å jobbe med fagene. Det liker de godt.

– Vi velger det vi tror vi lærer best av

Det blir gjerne kahoot eller rebus når sjuendeklassingene på Marienlyst skole får være med på å bestemme opplegget i timen. Det får de ofte også.

Tekst: Kari Oliv Vedvik og Kaja Mejibo **Foto:** Siv Dolmen

– Elevene bestemmer ikke alltid hvordan læringen skal foregå, men jeg lar dem medvirke der det er naturlig og hensiktsmessig. Elevene har ofte gode forslag og er en ressurs som en bør benytte seg av, sier Camilla Beigi (28).

Kontaktlæreren ved Marienlyst skole i Oslo står foran klassen sin, klasse 7c. De har matematikk, og det er knapt en lyd å høre. På smarttavlen står opplegget for timen. Alle de 23 elevene er i gang på hvert sitt skrivebrett.

Denne klassen er imidlertid ikke bare arbeidsom. De er også, ifølge dem selv, med på å bestemme hvordan skoledagen og timene skal være. Faktisk er de en av klassene i landet som skårer høyest på elevmedvirkning i den siste Elevundersøkelsen. På spørsmål om de får være med på å bestemme hvordan de skal jobbe med fagene, har klasse 7c en skår på 4,5. Skalaen går fra 1 til 5. Snittet for landets sjuendeklasser er på 3,2.

Kontaktlærer Camilla Beigi sier hun er bevisst på hvordan elevmedvirkning foregår. Det å lytte til elevene og la dem påvirke egen læring er noe hun har gode erfaringer med.

– Jeg lar dem for eksempel foreslå hvordan vi skal jobbe med et tema. For å sikre at alle

blir hørt, skriver alle ned ønskene sine på en post-it-lapp. Da kan jeg få inn forslag om rebus ute, kahoot eller samarbeidsoppgaver, sier hun.

Deretter velger Beigi enten det fle t vil ha, eller det hun vurderer som mest hensiktsmessig for det de skal lære. Elevene er også aktive i å vurdere sitt eget arbeid og sin egen faglige utvikling.

– Det er en balansegang. Det er læreren som skal ta avgjørelser, men der det egner seg, er det fi t å bruke elevene. Blir de tatt med på råd og gitt anledning til å påvirke sin egen læring, blir de som oftest mer motivert og synes det er morsommere, sier hun.

Men slik er det ikke i alle norske klasserom.

Få sier de får delta

Selv om det heter at elever i norsk skole skal få delta i beslutninger som gjelder deres egen hverdag, scorer skolene jevnt over ganske dårlig på dette temaet i elevundersøkelsen. Mange av sjuendeklassingene oppgir riktignok at det legges til rette for elevrådsarbeid og at de er med på å lage regler for hvordan de skal ha det i klassen. Men seks av ti svarer at de aldri, sjelden eller bare i noen tilfeller får foreslå hvordan

man skal arbeide med fagene. Sju av ti elever på tiendetrinn svarer det samme.

Det vil regjeringen gjøre noe med. I forslaget til ny opplæringslov har de strammet inn på lovteksten. Kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) vil at «elevene skal få medvirke i alt som gjelder dem selv etter loven, at elevene skal bli hørt og at det skal legges vekt på meningene deres».

– Både fordi samfunnet endrer seg, og fordi respekten for barn og unge endrer seg over generasjoner, er det nødvendig at vi tar elevdemokratiet ett steg videre, sa hun til VG da lovforslaget ble kjent.

Deler opplegg

Karla og Erik, Hennie og Matilde i klasse 7c på Marienlyst forteller mer om hvordan de får være med på å bestemme hva de skal gjøre i timene. Noen ganger ønsker de seg rebusløp utendørs, sier de. I kroppsøvingstimene får de lage opplegg for hverandre. Og det fungerer godt å jobbe sammen to og to, men blir det fle e kan det fort bli sånn at noen gjør mer enn de andre.

– *Velger dere det som er mest morsomt når dere blir spurt om hva dere har lyst til?*

– Vi skal jo lære ting, så vi velger også det som vi tror vi lærer best av, forteller gjengen.

Det kan lærer Camilla Beigi bekrefte.

– En gang hadde de valgt kahoot, men da var det en av elevene som argumenterte for at hun ville ha quiz i stedet, for da hadde hun tid til å tenke seg om og reflektere. Så da laget jeg begge deler.

Hun forteller at lærerne ved skolen er flinke til å dele opplegg de lager med hverandre.

– Det er en del jobb å lage en rebus i naturfag for eksempel, men når den er laget, legger jeg den til deling. Elevene synes sånne opplegg er gøy. Da tror jeg også de lærer bedre og mer, sier Camilla.

Elevene forteller at de liker å komme med innspill til hvordan undervisningen skal foregå.

– Det er gøy å lære på andre måter, med for eksempel spill og i andre omgivelser.

På spørsmål om hva de skal bli, er imidlertid

Jeg lar dem
medvirke der
det er naturlig og
hensiktsmessig.

Camilla Beigi, kontaktlærer

svarene fra sjuendeklassingene ganske tradisjonelle; politi, sykepleier og studier innen jus.

– Men mammaen min sier at det kan hende vi skal jobbe med jobber som ikke finnes ennå, legger Karla til.

Gjelder å være litt lur

Elevene som er ferdige med de første oppgavene, har gått videre til å jobbe i heftene, slik det står på smarttavlen. Noen rekker opp hånden, og Camilla bistår dem som trenger det etter tur. Noen elever beveger litt på seg, går til søppelbøtta for å spise blyanten, fyller vannflaska eller går på do. De gir stille beskjeder. Det er fremdeles minimalt med lyd.

– Sett dere to og to sammen og diskutér hvordan dere løste oppgaven, sier læreren så.

Da er det plutselig som om ti radioer blir

I klasserommet til Camilla Beigi er det hun som bestemmer. Men hun spør ofte elevene om hva de ønsker. – Elevene er en viktig ressurs, sier kontaktlæreren.

slått på samtidig, på lav styrke. Diskusjonene går. Summingen ebber ut og lærerens stemme høres igjen.

– Hvem vil løse oppgaven på tavla?

Karla får muligheten i dag. Hun går opp og viser hvordan hun har regnet ut rabatt og ny utsalgspris på en tenkt bok i prosent. Svaret er riktig.

– Finnes det andre måter å komme frem til svaret på? spør Camilla Beigi.

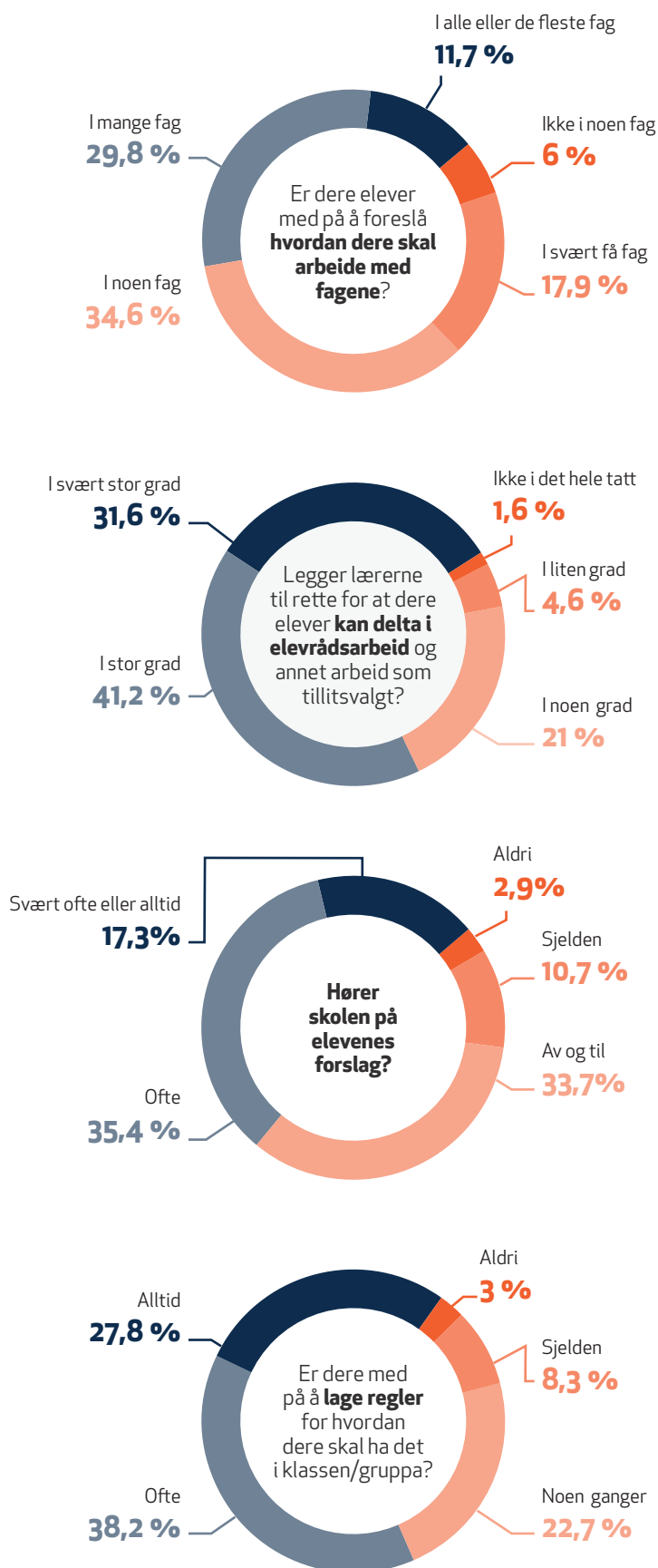
Nå er det Eivinds tur. Han viser hvordan han kom frem til samme svar som Karla, men på en annen måte.

– Forklar forskjellene til hverandre, to og to, sier Camilla.

«Radioene» slås på igjen, det summer en liten stund. Elevene forteller at det alltid er så rolig i Camillas timer.

Medvirkning

7. årstrinn

– Vi lager nok litt mer støy når vi har andre lærere, innrømmer Karla.

– For å lykkes med elevmedvirkning må en tenke på hvordan en kan bruke elevene, sier Camilla Beigi. Og noen ganger gjelder det også å være litt lur.

Som den gangen da klassen hadde utmerket seg i en lesekonkurranse. Elevene mente de fortjente en belønning. Da utfordret Camilla dem til å skrive argumenterende tekster og sende dem til øverste hold.

– Jeg fikk inn en stor bunke, en tekst fra hver elev som hadde akkurat de elementene en argumenterende tekst skal ha. Da ble det vaffelfredag, bekrefter rektor Knut Erik Brændvang.

Han sier elevmedvirkning er noe skolen har holdt på med lenge, men de siste fi e-fem årene har de jobbet mer bevisst med temaet.

– Vi har knesatt elevmedvirkning i vår strategiske plan, og arbeidet er en del av årshjulet vårt. Men mye av jobben handler om å få en felles forståelse av hva det faktisk betyr. Hos oss har vi landet på at det vil si at elevene skal være aktive deltakere i egen læring, sier han.

– Det vi driver med på skolen må oppleves som relevant og meningsfullt for elevene. Vi må skape nysgjerrighet og la dem få være med på å bestemme. Det verste man kan gjøre er å spørre dem uten å ta det de svarer på alvor.

– Trenger ikke være så kompl

Forsker Nora Elise Hesby Mathé tror lærerne må forstå at elevmedvirkning ikke er så vanskelig.

– Elever er medborgere, og skolen er en viktig arena der de kan være med i å utøve demokrati i praksis, sier Nora Elise Hesby Mathé.

Hun er førsteamanuensis ved Institutt for lærerutdanning og skoleforskning ved Universitetet i Oslo. Hun forsker blant annet på hvordan barn og unge kan involveres i tema som er viktig for dem på skolen. Forskningen viser at det varierer hvor mye elevene er involvert i saker de er interessert i, sier hun.

– I mine studier har jeg funnet ut at mange elever mener at skolen er en viktig demokratisk arena, særlig når det gjelder å diskutere saker med venner og medelever. Men det er mange som opplever at de ikke har en rolle i demokra-

tiet fordi de ikke er voksne ennå, sier Mathé.

– Det er viktig å la elevene få påvirke tema som er viktige for dem, som klassemiljøet, hvilke temaer de vil jobbe med og å snakke om ting de er interesserte i. Elevene bør medvirke både i skoledemokratiet og i de enkelte fagene.

La elevene være med på å forme skoledagen sin, er forskerens enkle råd.

– Medvirkning handler ikke bare om utvalget i kantina eller hvilken film klassen skal se. Skolen bør oppmuntre til en kultur for åpen dialog og kritisk tenkning. Det vil bidra til et skolemiljø som fremmer engasjement i klasserommet, sier hun.

Elever kan medvirke i en rekke saker som

Elevene i 7c arbeider selvstendig i matematikktimen. Camilla Beigi hjelper til underveis. Så går de gjennom forskjellige måter å løse oppgavene på i plenum.

isert

gjelder det faglige arbeidet i klasserommet i tillegg til skolen som helhet, mener forskeren.

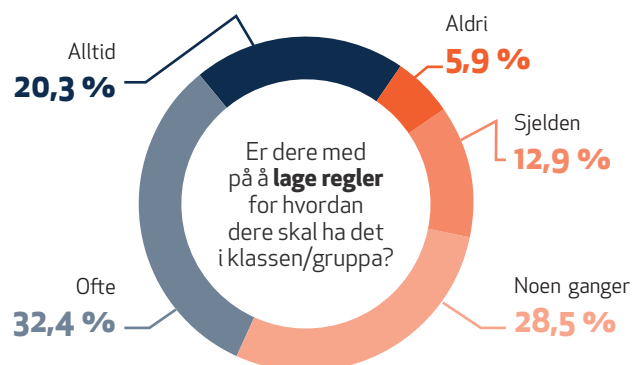
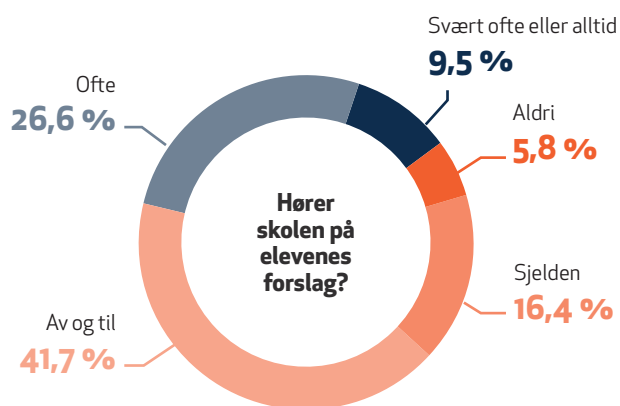
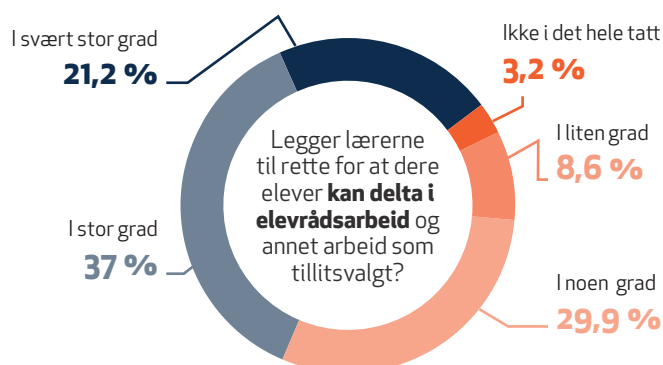
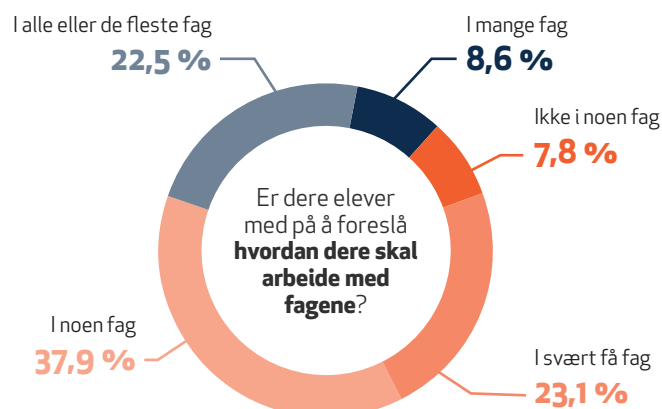
– Det trenger ikke være så komplisert. Mange lærere har allerede i dag faglige samtaler med elevene sine om hvordan undervisningen kan legges opp, og det er jo en form for medvirkning dersom man tar hensyn til elevenes innspill. Det at elevmedvirkning nå blir diskutert, kan bidra til bevisstgjøring, sier Mathé.

Blanda reaksjoner

Da regjeringen la frem forslaget til ny opplæringslov i slutten av mars, ble elevmedvirkning trukket frem av både kunnskapsminister Tonje

Medvirkning

10. årstrinn

ELEV MEDVIRKNING

Mathés råd til lærere som vil la elevene medvirke i fagene:

- Bygg videre på elevenes spørsmål og innspill.
- Gi elevene konkrete forslag og eksempler på hva de kan foreslå eller velge mellom
- Involver dem i å planlegge undervisning ved å la de delta i å velge tema for kommende periode.
- La elevene utforme faglige spørsmål til samtale og utforskning.
- Gjør elevene kjent med forskjellige former for medvirkning, både som innspill og beslutning. For eksempel kan elevene skrive ønsker på en lapp til læreren, så tas avgjørelsen ved håndsopprekking, anonym avstemning.

– Det verste man kan gjøre er å spørre elevene uten å ta det de svarer på alvor, mener rektor Knut Erik Brændvang ved Marienlyst skole.

Det er viktig
å la elevene få
påvirke tema som
er viktige for dem.

Nora Elise Hesby Mathé, forsker

Brenna og hennes partifeller i Arbeiderpartiet. I et intervju med Utdanningsnytt uttalte Aps Elise Waagen at poenget ved å løfte elevmedvirkning inn i selve lovteksten i opplæringsloven er å gi rettighetene en rettslig status.

– Å få dette inn i loven er egentlig på overtid, sa Waagen.

– Den nye lovteksten er rundere og favner bredere. Den sier at elevens rett til medvirkning gjelder i alle saker som gjelder dem selv.

Men nettopp det vekket blanda reaksjoner blant lærerne. På Facebook-kontoen til Utdanningsnytt var meningene delte:

Bedre seint enn aldri!

Kanskje de skal få bestemme noe også. Kan bli bra det.

Da må alle elever bli opplært i pedagogikk og metodikk.

Venter på en definisjon av «alle saker»!

Rektor ved Marienlyst skole, Knut Erik Brændvang innrømmer at han også ble overrasket da han så ordlyden.

– Jeg skvatt litt. I den nye lovteksten heter det at «elevene skal få medvirke i alt som gjelder dem selv etter loven». Det er litt skummelt når et begrep som «i alt» kommer i absolutt form, uten at det defineres nærmere, sier han.

Samtidig støtter han spissingen av loven. Han mener det er bra om alle i skolen blir mer bevisst hvordan de jobber og tenker over hvordan de kan engasjere elevene mer i sin egen læring.

– Det er viktig at vi inkluderer elevene og forklarer hvorfor vi gjør som vi gjør. Elevene må få følelsen av at de er med på å medvirke. Sånn sett støtter jeg lovforslaget, det vil sørge for at vi alle tenker mer overordnet over hva elevmedvirkning er.

– Hvorfor tror du noen lærere uttrykker skep-

Elevene må få følelsen av at de er med på å medvirke.

Knut Erik Brændvang, rektor ved Marienlyst skole i Oslo

sis til mer elevmedvirkning?

– Jeg tror de opplever at de må gi slipp på kontrollen i klasserommet, og det er nok vanskelig for mange lærere. Vi har en forestilling om at dersom vi bestemmer, foregår det læring. Men kanskje vil vi oppleve at det blir læring likevel.

Direkte sunt

I vinter spurte KS og Elevorganisasjonen elever, lærere, skoleledere og skoleeiere om elevmedvirkning. Svarene ble samlet i rapporten «Når eleven blir sett på som ressurser». Der kommer det frem at selv om alle mener det er viktig at elevene blir hørt i skolen, har de ulike oppfatninger av hva elevmedvirkning egentlig innebærer.

Både KS og Elevorganisasjonen oppfordrer skolene til å ikke la medvirkning i fagene kun handle om presentasjonsform – muntlig fremføring eller PowerPoint, men faktisk inkludere elevene i planleggingen av undervisningen, vurderingsform og evaluering av undervisning og eget arbeid.

«Ved å systematisk involvere elevene i hele læringsprosessen, endrer læreren rollen fra å være underviser til å bli veileder, og kraften i elevgruppen benyttes både til innlæring og utvikling av ferdigheter som samarbeid, utforskning, strategisk tenkning, problemløsning og refleksjon», heter det i rapporten.

De mener også elevmedvirkning kan være direkte sunt.

«Ved å la elevene medvirke i så stor grad i læring kan det også virke helsefremmende i form av økt motivasjon og mestring, og økt tilhørighet til fellesskapet», står det i rapporten.

Førsteamanuensis Nora Elise Hesby Mathé påpeker at mange norske skoler jobber godt

med demokrati og medvirkning allerede.

– Jeg er opptatt av hvordan elevmedvirkning praktiseres. Elevene skal inkluderes, men det er læreren som har ansvaret for undervisningen. For eksempel kan en involvere elevene i hvordan de tenker at en skal jobbe med konkrete kompetansemål. En har mye å tjene på å få mer aktive elever, sier hun.

Hun har selv vært ute i klasserom og sett hvordan elevmedvirkning kan praktiseres.

– Da krigen i Ukraina startet, drev vi i EDUCATE-prosjektet og filmet undervisningen i samfunnskunnskap på videregående. Da fikk vi sett et godt eksempel på hvordan elevmedvirkning kan praktiseres. Lærerne snudde seg rundt lynraskt for å tilpasse undervisningen. De ba elevene sende inn de spørsmålene de lurte på. De lot også klassen stemme opp hvilke spørsmål de lurte mest på, og så tok lærerne for seg disse. Spørsmålene var faglig gode og viktige. Dette er et eksempel på en god måte å involvere elevene.

Mathé er også opptatt av at elevmedvirkning ikke må bli en post som ender opp med å handle om dokumentasjon. At opplæringsloven blir tydeligere på at elever skal medvirke i større grad, mener hun er viktig.

– Det er helt i tråd med de nye læreplanene, og jeg tror det er gode muligheter for å utvikle elevmedvirkning videre. Det vil variere hvor mye elevene mener at de får medvirke, så det er også viktig at lærere og skoler synliggjør resultatene av medvirkningen. Og så er det heller ikke slik at elevmedvirkning handler om at elevene skal slippes helt fri og ta alle valg. Det er fortsatt lærerne som har ansvaret for hvordan undervisningen skal legges opp, sier Nora Elise Hesby Mathé.

Å få dette inn i loven er egentlig på overtid.

Elise Waagen,
stortingsrepresentant (Ap)

Lærere og helsearbeidere i protestmarsj

Foto: Toms Kalins, EPA

Tusenvís av lærere og helsearbeidere demonstrerte i Riga 24. april.

LATVIA: De protesterte mot utdannings- og helsepolitikken til den regjerende sentrum-høyre koalisjonen. Den latviske fagforeningen for utdannings- og vitenskapsarbeidere (LIZDA) kunngjorde også en tre-dagers streik samme dag og uttalte at regjeringen har sviktet tidligere løfter til lærere om lønns- og arbeidsbetingelser.

Foto: Stefanik, Wikimedia Commons

I Wales ønsker man å øke antall lærere i walisisk og lokker med en bonus. På bildet ser vi et ur med tallene på walisisk.

Mae eisiau mwy o athrawon Cymraeg*

En bonus på 5000 pund tilbys nye walisiske språklærere.

STORBRITANNIA: Beløpet tilbys språklærere i walisisk for å øke rekruttering, men også for å få lærerne til å bli værende i stillingene. Det skriver nettstedet til avisa Caerphilly Observer i Wales.

Aktuelle bonus-mottakere vil være personer som var ferdigutdannet fra august 2020 og framover, og som har undervist i walisisk i tre år. Ekstrabeløpet vil i første omgang være tilgjengelig frem til høsten 2028. Da vil virkningen av ordningen bli evaluert.

En total pott på 800 000 pund bevilges stykkevis og delt til skolene for å finne måter å løse rekrutteringsproblemene på.

Den walisiske regjeringens mål er å rekruttere en million walisisktalende før 2050.

– Å sørge for at vi har nok lærere til å møte etterspørselen etter læring på walisisk er en av de viktigste faktorene for å oppnå en million walisisktalende. Bevilgningen vil styrke våre walisisktalende lærere og sikre at flere benytter karrieremulighetene som tilbys, sa Jeremy Miles, minister for utdanning og walisisk språk, til avisa.

*Flere lærere i walisisk er ønsket.

Arbeidsmiljøet for både elever og lærere ved skolen i Arbrå er blitt mye bedre etter mobilforbudet, ifølge svt.se.

Mobilfri skole er blitt en suksess

Elevene leverer inn mobiltelefonen om morgenen og får den tilbake etter endt skoledag.

SVERIGE: Skolen i Arbrå, i Bollnäs kommune sørøst i Norrland, har innført totalforbud mot mobiltelefon under hele skoledagen. Arbeidsmiljøet for både elever og lærere er blitt mye bedre, skriver Sveriges Television på sitt nettsted. Blant annet forekommer det nå ikke lenger at elever filmer hverandre.

Ved skolen leverer elevene inn mobilen om morgenen og får den tilbake etter endt skoledag.

– I friminuttene er vi nå mer med hverandre, sier elevrådsleder Klara Melesse om tiden etter forbudet.

Mobilforbudet skal blant annet forhindre nettmobbing. Rektor Daniel Johansson mener at skolen skal være en frisone der man er for å lære og ikke for å bli eksponert på sosiale medier.

– Varsler om krenking har sunket dramatisk, nesten til null når det gjelder mobiltelefoner, sier Johansson.

Hold deg oppdatert på:
UTDANNINGSNYTT

Lærerne avslutter en to måneder lang streik

DE PALESTINSKE TERRITORIENE: I offentlige skoler ble undervisningen gjenopptatt 25. april, etter at flertallet av lærerne vendte tilbake til skolene sine, ifølge tjenestemenn i utdanningsdepartementet.

Lærerne var i en lang streik med krav om bedre lønn. Det melder nyhetsbyrået Wafa (engelsk utgave) fra byen Ramallah på Vestbredden.

Det pågår tiltak for å kompensere elevene for det de tapte de siste to månedene da lærerne var i streik, slik at de får avsluttet skoleåret i tide. Lærerne meldte at de kom tilbake på jobb etter at regjeringen hadde gått med på de fleste av deres krav om bedre lønn.

Utenriksstoffet er oversatt og redigert av Ylva Törngren

KOR ARTi'

Nettressurs med 430 sanger

Nytt repertoar på korarti.no - 20 nye sanger

 NORSK KULTURSKOLERÅD

Her får elevene teste naturfag i praksis

Opplæringen i fysikk og kjemi blir ofte kun teoretisk. Elevene på Smiodden ungdomsskole fikk en smakebit på hva som faktisk skjer.

Tekst: Kjetil S. Grønnestad Foto: Alf Bergin

19 mer eller mindre forventningsfulle 8.-klassinger strømmer inn gjennom døra til naturfagrommet på Smiodden ungdomsskole i Stavanger. Haugen med hvite labfrakker, posen med vernebriller og boksen med blå engangshansker røper at dette blir en annerledes dag.

Kontaktlærer Markus Barkved, med halv stilling ved Smiodden og halv stilling på skolelaboratoriet i realfag ved Universitetet i Stavanger (UiS), har besøk av sin universitetskollega Inge Christ. Sammen skal de veilede elevene i forsøkene med syrer og baser.

Dobbelttimen som er dedikert praktiske forskning, starter i og for seg med teori. Inge Christ forklarer elevene det grunnleggende, og hvordan øvelsene skal gjennomføres.

– Praktiske øvelser må være noe mer enn en happening. Derfor starter vi med en introduksjon til øvelsene og avslutter med en oppsummering, sier han.

Tverrfaglig praksis

Ifølge den internasjonale undersøkelsen Timss fra 2019 har Norge 88 timer til naturfag på ungdomstrinnet. Det tilsvarende for Sverige er 131 timer, og 142 timer i Finland. Samtidig

scorer norske 8.-klassinger lavere i naturfag enn svenske og fi skke elever.

Lærer Markus Barkved tror elevene ville fått bedre utbytte av naturfaget med mer praksis i undervisningen, for eksempel ved å integrere praktisk undervisning inn i tverrfaglig samarbeid.

– Flere fag har kompetansemål som glir over i hverandre. Her på Smiodden har vi for eksempel hatt et tverrfaglig prosjekt innen naturfag, matte, samfunnsfag og KRLE, der elevene

valgte egne tema å forske på, sier han.

Elevene forsket blant annet på adferd i fotgjengeroverganger, skjermtid og vannkvalitet.

– Først stilte elevene en hypotese. Deretter fant de fakta for å underbygge hypotesen, med resultat de til slutt skulle presentere, sier han.

Forskningstema kan hentes fra natur- og samfunnsfag. Presentasjon med diagrammer støtter seg til matematikken, mens etiske refleksjoner rundt forskning og valg av spørsmål, går på livssynsfaget; KRLE.

Måler surheten

Dagens øvelser med syrer og baser starter med en konkurranse. To elever blåser bobler i hvert sitt glass fylt med rødkålindikator (elevene utvannet fargestoffene ved å koke rødkål samme morgen), for å avgjøre hvem som er «surest». Fargen i begge glass glir over fra lilla til grønnlig, og konkurransen ender uavgjort.

Deretter deles klassen i grupper på to og tre. Fem reagensrør fylles halvveis opp med rødkålindikator. Deretter velger elevene fritt fem syrer og baser, inkluder Coca-Cola, Zalo og utvannet saltsyre, som Barkved og Christ har stilt fram på kateteret. Fargeskift i reagensglas-

Vi lærer bedre av dette enn å bare sitte i klasserommet.

Sina Marie Erga,
elev ved Smiodden
ungdomsskole

Naturfag kan være gøy.
Det synes i hvert fall Dorian
Leczek (foran), Jahmali
Mponda og Thomas Santos
Berger Eriksen idet de gjør
klar til å lage egne kjemiske
maleri. Arket som påføres
rødkålindikator, skifter farge
der de etterpå skal dryppe
sure og basiske væsker.

– Skolene burde hatt minimumskrav til hva de skal ha av utstyr, slik at det er mulig å utføre eksperiment, sier Markus Barkved, som deler stilling mellom Smiødden ungdomsskole og skolelaboratoriet ved UiS.

Elevene får selv velge hvilke væsker de vil blande i sine reagensrør. Blant annet kan Marius N. Bødalen (t.v.), Mohamed Sheikh-Mohamed, Jesper Kayser Kalvik og Aleksander Thu Løvaas forsyne seg med cola, salmiakk eller sitronsyre.

sene avleses med pH-målere for å se hvor sur eller basisk væskene de valgte, er.

– Jeg syntes dette er lærerikt. Det er bedre enn å sitte og høre på en som snakker, sier Tuva Meling Østebø etter å ha kontrollert fargeskiftene i sine fem reagensglass sammen med klassevenninna Marie Høgsæt Andersen.

– Jeg vil huske dette bedre nå, sier Marie.

Dobbelttimen avsluttes med kjemisk akvarellmaling. Rødkålindikator strykes utover hvite ark. Når elevene drypper baser og syrer på det lille arket, dannes flere fargespill i grønt, blått og rødt.

– Vi lærer bedre av dette enn å bare sitte i klasserommet, sier Sina Marie Erga.

Dagen forløp uten dramatikk. Ingen flammer. Ingen smell. Praktiske øvelser i fysikk og kjemi må ikke være spektakulære for å inspirere, noe dagens øvelser med syrer og baser viste.

Inge Christ har lang fartstid innen skole

og naturfag. Fra 1993 til 2016 jobbet han ved lærerutdanningen på Universitetet i Stavanger, og deretter i skolelaboratoriet fra etableringen i 2016. Han har cirka 50 skolebesøk hvert år, enten slik som i dag, da han kjørte ut til Smiødden skole, eller ved at skoleklasser besøker UiS og skolelaboratoriet der.

Behov for praktiske øvelser

Christ har inntrykk av at mange lærere kvier seg for praktiske øvelser i naturfag fordi de ikke ble undervist i dette da de selv gikk på skole.

Markus Barkved har åtte-ti praktiske øvelser i sin klasse hvert år. Han skulle ønske praktiske øvelser ble lagt inn i skolens planer, slik at han kunne hake av de som var gjennomført.

– Noen øvelser tar tid. Man trenger tid til å teste det ut på forhånd først, sier han.

Samtidig kan mange øvelser være enkle å arrangere, uten behov for egne naturfagrom.

Et eksempel er eksperimentet med isbiter farget med konditorfarge. I klasserommet puttet elevene isbiter i et glass med ferskvann, og i et glass med en saltoppløsning. På grunn av fargestoffet kunne elevene lett observere hvilke isbiter som smeltet raskest.

– De så at isbiten i saltoppløsningen smeltet saktere enn den i rent ferskvann. Det skyldtes høyere tetthet i saltvannet. Det ferske smeltevannet la seg som en isolerende hinne på overflaten, mens isbiten i ferskvann blandet seg ut med vannet i glasset, sier Barkved.

– Start enkelt

Inge Christ ser på læreren som nøkkelen til elevenes læring.

– Naturfag må være hands-on. Et praktisk fag. Teorien skal forklare det eleven opplever i praksis. Men mange elever får kun teoretisk opplæring, sier han.

Når rødkålindikatoren blandes med en væske, endrer den farge etter om væsken er en syre eller base.

Hans tips til usikre naturfaglærere er å starte med enkle oppgaver. Han trekker fram «Kjøkkenkjemii», utgitt av Vitensenteret i Trondheim, som eksempel. Denne samlingen med eksperimenter ligger som pdf på nettet. Beskrivelsene, og forklaringene til hva som skjer, støtter lærere som føler at praktiske elevøvelser er usikker grunn.

Lignende eksperiment som de elevene utførte på Smiødden, er beskrevet i «Kjøkkenkjemii».

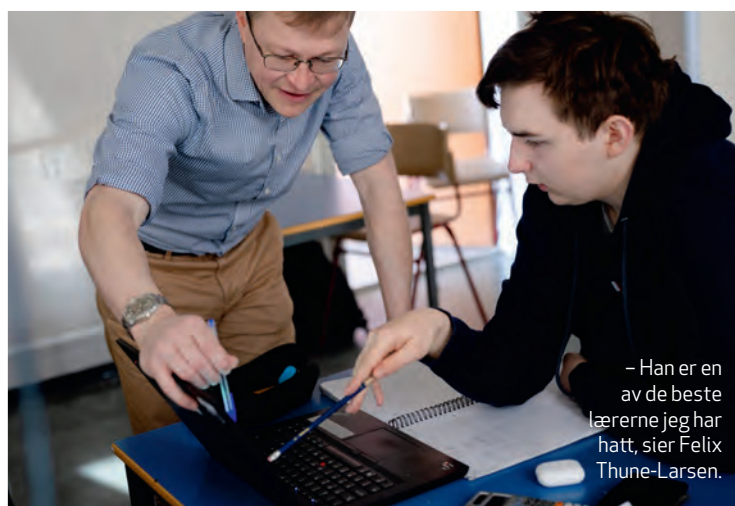
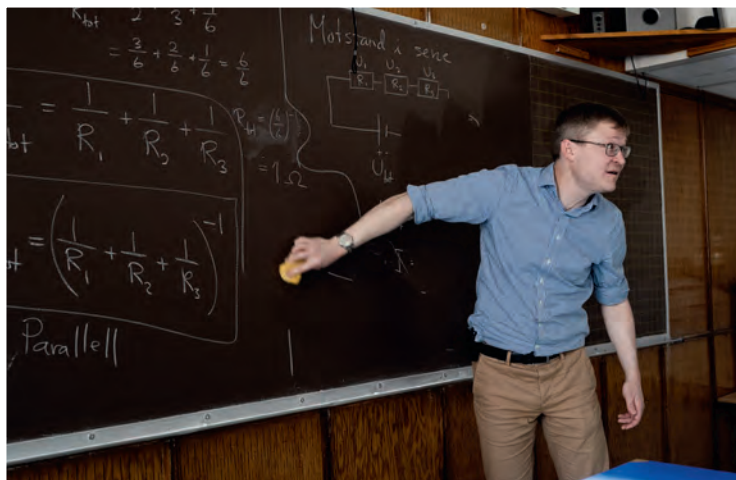
– Praktiske øvelser trenger ikke koste all verden. Begynn et sted, og begynn enkelt, er Christs enkle råd.

Amila Agovic, som deltok i blåsekonkurransen i starten, syntes de praktiske øvelsene var kjekke å være med på.

– Og så er det mer sosialt, legger hun til.

Inge Christ brenner for et mer praktisk orientert naturfag. Hvert år arrangerer han forsøk i kjemi og fysikk for elever i Rogaland, enten ute på skolene eller i universitetets skolelaboratorium.

– Han er en av de beste lærerne jeg har hatt, sier Felix Thune-Larsen.

VANT PRIS FOR GOD MATEMATIKKUNDERVISNING

– Elevene må lære å b

Morten Munthe kan trollbinde elevene, skriver juryen om vinneren av Holmboeprisen. «Alle bør få til noe, noen bør få til alt», er hans motto for et undervisningsopplegg.

Tekst: Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Foto: Siv Dolmen

– Da man bygget om fra glødepærer til ledlyspærer i biler i Norge, mistet man varmen fra glødepærene. Og det var jo et problem når det ble kaldt, sier lærer ved Oslo Handelsgymnasium, Morten Munthe.

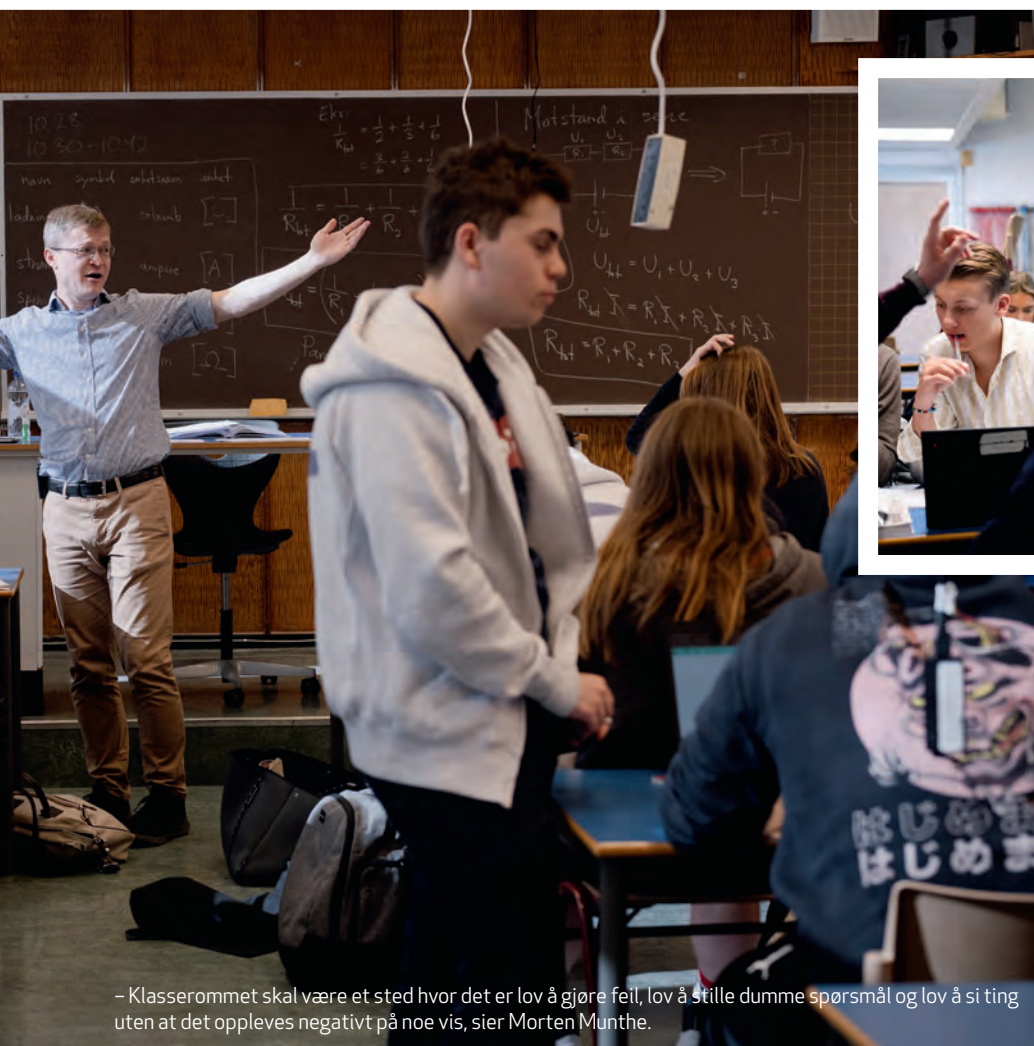
Han drar en anekdote som en del av forklaringen til de to elevene han hjelper med en oppgave. Alltid smilende, haster fra pult til pult, forsøker å få oversikt over rekkeføl-

gen på hendene som skyter i været med jevne mellomrom.

– Jeg kommer!

Hvert år deler Norsk matematikkråd ut Holmboeprisen til en matematikklærer som har utmerket seg. I år fikk Munthe prisen for «en enestående evne til å gi faglig innsikt og skape nysgjerrighet hos elevene».

Denne timen står riktignok fysikk på timeplanen. På bakerste pult sitter Felix Thune-Larsen konsentrert over formler og tall.

– Klasserommet skal være et sted hvor det er lov å gjøre feil, lov å stille dumme spørsmål og lov å si ting uten at det oppleves negativt på noe vis, sier Morten Munthe.

TRE TIPS FRA MORTEN

Youtube-kanaler: 3blue1brown, numberphile, mat-hologer, micheal penn, veritasium, smarter every day, fermilab, pbs space time, mind your decisions. Utfordringen er å finne noe som kan brukes og forenkles til et ok nivå.

projecteuler.org: En veldig morsom side, men oppgavene må forenkles mye.

edudata.no: En pilotside for undervisningsopplegg som jeg og kollegaer på NMBU utvikler. Ta kontakt hvis du har innspill eller forslag til opplegg.

li problemløsere

– Jeg liker å stille rare spørsmål, og Morten har alltid logiske svar. Han er god til å forklare så jeg skjønner, sier han.

Han forteller om en lærer som ofte kommer til timen med masse notater, tydelig godt forberedt.

– Han er en av de beste lærerne jeg har hatt, og jeg har hatt fle e gode lærere de siste årene. Morten er helt der oppe, sier Felix.

Etter timen forteller Munthe at han er veldig bevisst på at han ikke alltid treffer hele klassen med et undervisningsopplegg: – Det er umulig

å treffe alle hver time. Da må målet være at de som kanskje misliker én time, liker den neste.

Han har et motto for oppleggene: – Alle bør få til noe, noen bør få til alt. Det er nivået jeg forsøker å legge meg på.

Det betyr at alle i klassen må klare å komme i gang med oppgavene. Ingen må gå rett inn i frustrasjonen ved ikke å få til noe. Opplegget må også unngå å bli for komplekst i andre enden.

– Minst én av elevene bør klare å komme gjennom hele undervisningsopplegget. Hvis

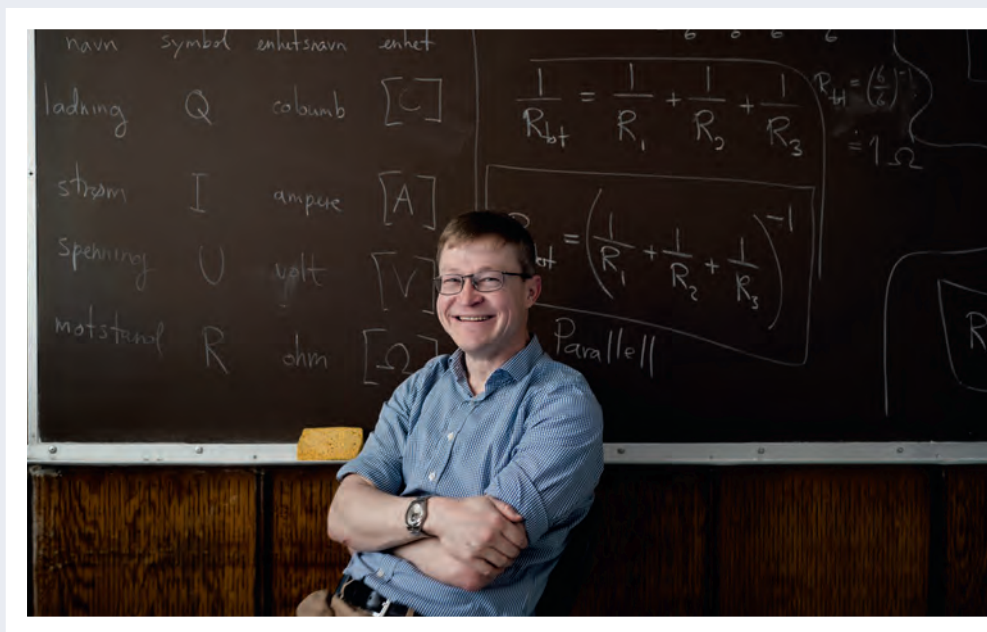
ingen får til alt, har jeg bomma litt.

Han synes det er stas å få pris, men også ganske overveldende.

– Alle synes anerkjennelse er hyggelig, men jeg liker kanskje aller best å få det litt i stillhet. Så dette er litt voldsomt, men veldig hyggelig.

– Gøy å være lærer

Han vil dele prisen med hele skolen, og kulturen blant de ansatte for alltid å strekke seg mot å gjøre det enda litt bedre. I pressemeldingen om prisen sier en kollega at Munthe «har alle

– Jeg vil ikke bare lære bort en ny formel i matematikk. Jeg vil lære elevene å bli problemløsere. Blir de det, vil resten av matematikken komme etter hvert, sier Holmboeprisvinner Morten Munthe.

muligheter i verden når det gjelder jobb», men at han likevel har valgt å forbli lærer.

– Det er nok en sannhet med modifikasjoner, men det er sant at jeg synes det er veldig gøy å være lærer.

Men hvordan endte han opp i klasserommet? Han tok et par år på medisinstudiet før han hoppet av og fullførte en mastergrad i fysikk ved Universitetet i Oslo.

– Da jeg var ferdig, tenkte jeg at nå må jeg finne på noe. Så jeg ringte min gamle skole for å høre om de trengte vikarer. Jeg ringte en onsdag, og fredag stod jeg i klasserommet.

Et par år etter byttet han til Oslo Handels- gymnasium. Praktisk-pedagogisk utdanning tok han ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) på Ås, hvor han etterpå har undervist studenter i matematikdidaktikk. Og i fjor fullførte han en doktorgrad om hvordan man kan bruke programmering i undervisningen.

Lykkelige timer

Nå underviser han i realfag ved Oslo Handels- gymnasium og har ansvaret for det didaktiske innholdet i etter- og videreutdanningen av matematikklærere ved NMBU. Han kurser også lærere i regi av Utdanningsetaten i Oslo.

Han mener kontinuerlig erfaring fra klasserommet er viktig for lærerutdannere.

– Du skal ikke være lenge borte fra klasserommet, før det plutselig har endret seg mye. Jeg har et helt annet klasserom i dag enn for fem til ti år siden. Det er viktig å kunne gi studentene en riktig forståelse av hva de faktisk vil møte ute i jobb.

– Hva er en god time for deg?

– Hvis jeg ser at elevene opplever forståelse.

Gjerne en time hvor elevene, uten min påvirkning, begynner å diskutere fag seg imellom. At det blir utforskende og undersøkende. Får jeg sånne timer, da er jeg lykkelig!

Han mener noe av det viktigste er å bygge et trygt klassemiljø.

– Klasserommet skal være et sted hvor det er lov å gjøre feil, lov å stille dumme spørsmål og lov å si ting uten at det oppleves negativt på noe vis. I et trygt klassemiljø, hvor elevene kan senke skuldrene, kommer man veldig mye lenger med undervisningen.

For øyeblikket står to P-er helt sentralt i Munthes lærerliv: Programmering og problemløsning.

– Jeg vil ikke bare lære bort en ny formel i matematikk. Jeg vil lære elevene å bli problemløsere. Blir de det, vil resten av matematikken komme etter hvert.

– Litt sånn lypære

Elevene er fulle av lovord om prisvinnerlæreren.

– Jeg tror alle elevene tenkte «det var veldig fortjent!», sier Emily Helland.

Hun og Susanna Espinoza hadde Munthe som matematikklærer i fjor.

– Han er kjempedyktig og engasjert. Det virker som han virkelig bryr seg om at du lærer matematikk. Han forklarer på en forståelig måte, sånn at det blir litt sånn lypære av og til, sier Susanna og viser med hendene hvordan lypæren kan dukke opp over hodet som i tegneseriene.

De sier han alltid stiller med et smil og godt humør.

– Det smitter. Vi ser at han liker å være lærer, og det gjør at vi får lyst til å lære, sier Emily.

– Man må vise elevene at man synes det

er gøy. Jeg prøver å være entusiastisk og ærlig ovenfor elevene, sier Munthe.

– Var du god i matematikk på skolen selv?

– Jeg var helt grei. Men jeg har en morsom historie, sier han.

Fra 2 til 6

Han forteller om da han kom opp i fysikk i muntlig eksamen på videregående, 2. trinn. Opp av hatten trakk han temaet fisjon og fusjon.

– Og det kunne jeg ikke. Jeg fikk karakteren 2, sier han og ler.

Dermed måtte han ta opp igjen faget, og da fikk han 6.

– Men det var en grei realitetsorientering. Jeg var ikke dårlig på skolen, men det flørte ikke av seksere på vitnemålet.

– Hvilke feil kan man gjøre som lærer, som gjør at man ikke får det til?

– Det er vanskelig å svare på, for hver lærer har sin personlighet, og hver klasse er unik. Jeg har eksempler på å ha gjennomført nøyaktig samme opplegg i to klasser, og det har vært en suksess uten sidestykke i den ene og gått ganske dårlig i den andre, sier han.

– Men jeg tror elevene setter pris på at man gir litt av seg selv og er ærlig om hva som gjør det gøy å undervise i faget. Elevene gjennomskuer deg hvis du ikke er sann.

Han mener hver enkelt lærer må finne ut hva som funker og ikke funker for seg selv. Han husker da han ble inspirert av en kollega som var veldig god til å bruke rollespill i naturfag.

– Det var utenfor min komfortsone, men jeg tenkte at jeg måtte prøve. Da fant jeg fort ut at det ikke var min styrke. Det er også viktig å finne ut som lærer.

Foto: Backdrop/Stein Eirik Simonsen

STEM arbeidsliv lanseres i august

Sammen med lærere og rådgivere har vi utviklet STEM arbeidsliv – en nasjonal plattform for samarbeid mellom skole og arbeidsliv. Hensikten er å inspirere flere elever til å velge STEM-fag (science, technology, engineering, mathematics) gjennom å vise dem hva fagene kan brukes til, i studier og arbeidsliv.

Tiltaket driftes av Nasjonalt senter for realfagsrekruttering (NSR) og er en kostnadsfri teknisk løsning for alle ungdomsskoler og videregående skoler.

5 KJAPPE OM STEM ARBEIDSLIV:

1. Formålet med plattformen er å tilby et verktøy for enkel og effektiv booking av relevante STEM-aktiviteter både lokalt og nasjonalt.
2. Nettsiden vil inneholde bedriftsprofiler og rollemodeller fra et bredt spekter av ulike bransjer over hele landet.
3. I plattformen finner du blant annet tiltak som bedriftsbesøk, utplasseringsplasser, campusbesøk og rollemodeller som kan bookes til skolebesøk.
4. Det er også mulig å gjennomføre noen av tiltakene i porteføljen digitalt.
5. I STEM arbeidsliv finner du i tillegg en tilskuddsordning for elevtransport, der skolene ved behov kan søke tilskudd i forbindelse med gjennomføring av tiltak.

Stemarbeidsliv.no åpner 25.august med et godt utvalg bedrifter og rollemodeller. Vi vil kontinuerlig jobbe for å få flere samarbeidspartnere og flere rollemodeller dere kan velge mellom.

Les mer om plattformen og registrer deg her:

www.stemarbeidsliv.no

Nasjonalt senter for
REALFAGSREKRUTTERING

Lærerutdanning frister ikke disse avgangselevne ved Skedsmo videregående skole. Bak fra venstre: Agnes Kihle Hamneren, Julie Bråten og Adele Holtequist. Foran fra venstre: Knut Risberg og Bjørn Olsen.

– Lærerutdanning er helt uaktuelt

Interessen for å søke lærerutdanning stuper, viser årets søkertall. Fem avgangselever ved Skedsmo videregående i Lillestrøm ser etter helt andre yrker.

Tekst: Kirsten Ropeid, Kaja Mejlbo og Ståle Johnsen

– Dårlig lønn, svarer de fem elevene nærmest unisont på spørsmålet om hvorfor lærerutdanning overhodet ikke er aktuelt.

Agnes Kihle Hammeren, Julie Bråten, Adele Holtequist, Knut Risberg og Bjørn Olsen har fått en pause i undervisningen for å snakke med Utdanning. Bakgrunnen er de historisk lave søkertallene til lærerutdanningene denne våren. Vi vil vite hvordan et knippe unge på startstreken til høyere utdanning vurderer lærerutdanning som en framtidsvei. Det gjør de ikke, er svaret. Bakgrunnen er først og fremst lønn, sier de.

– Veit dere hva lærere tjener?

Nei. Det veit ingen av dem. Men alle er svært klar over at lærerne har streika for høyere lønn fle e ganger de siste åra. Lærere ved Skedsmo videregående var med i det første streikeuttaket til Utdanningsforbundet Lillestrøm gjorde i 2022, og de streika i fem uker.

Elevene har også fått med seg at en lønnsutvikling under gjennomsnittet har vært argumentasjon for streikene.

– Ikke akkurat god markedsføring av læreryrket, nikkes det rundt bordet.

Laveste søkertall siden 2008

I slutten av april kom søkertallene til høyere utdanning. De viste nesten 22 prosent færre førstevalgssøkere til lærerutdanningene i år

enn i fjor – det laveste søkertallet siden 2008. Spesielt dramatisk er fallet i søkere til barnehagelærer og grunnskolelærer for de eldste barna. Her er det færre enn én søker per studieplass.

Da nyheten kom var det mange som uttrykte sin bekymring.

– Dette er noe som bør uroe alle oss som bryr oss om den norske skolen, uttalte minister for forskning og høyere utdanning, Ola Borten Moe (Sp).

Det gjør Steffen Handal, leder for Utdanningsforbundet. Og i likhet med ungdommene på Skedsmo videregående tror han lønn er en stor del av grunnen til søkerfallet.

– Det er klart at unge merker seg at de kan tjene fle e hundre tusen mer om de tar en tilsvarende lang utdanning som lærerutdanningen, men søker seg til privat sektor. I alle andre yrker bruker man lønn for å rekruttere fle e. Men ikke i læreryrket, sier han.

Det er nettopp grunnen til at Skedsmo-elev Knut Risberg heller vil bli eiendomsmekler. Han syns lærernes lønssystem er lite inspirerende.

– Jeg blir svært motivert av å tjene etter innsats og resultater. Det stimulerer meg enormt å se så tydelige resultater og gjør samtidig at jeg kan være min egen sjef, sier han.

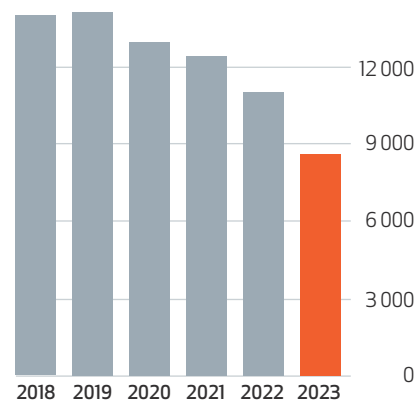
To av de andre peiler seg inn på en karriere som eiendomsutvikler og advokat.

SØKERTALLENE

Sammenliknet med i fjor er det 21,9 prosent færre søkere som har lærer- eller barnehagelærerutdanning som førstevalg. Det er fjerde år på rad med nedgang i søkertallene for lærerutdanningene.

Utdanningene til barnehagelærer og grunnskolelærer for 5.-10. trinn har flere plasser enn det er søkere.

Kilde: Samordna opptak

Antall søkere med lærer- og barnehagelærerutdanning som førstevalg. Kilde: Samordna opptak

Utdanningsforbundets leder er ikke i tvil om hvem han mener må ta et større ansvar: Arbeidsgiver. To ganger på rappen, i 2021 og 22, har lønnsoppgjøret endt i streik.

– KS må ta ansvaret for manglende verdsetting av kompetanse og dårlig lønnsutvikling for lærerne i skoler og barnehager, sier Handal

Han etterlyser fle e andre tiltak også.

– Vi trenger tid og ressurser til å gjøre jobben vår, bemanningen i barnehagene må bli bedre og opplæringsloven må slå fast at man må ha lærerutdanning for å jobbe som lærer. Nå lar man bakdøra stå på vidt gap og sier at

folk uten kompetanse kan gjøre samme jobben. Det er en dobbeltkommunikasjon som totalt undergraver verdien av lærerutdanning, sier Handal.

Han kaller søkerfallet ”dramatisk”.

– Det er skikkelig trist. Læreryrket er verdens beste yrke.

– *Er dere flinke nok til å fortelle dette? Eller overskygges det av overskrifter om vold mot lærere, av streiker og rop om høyere lønn?*

– Det er årsakene til streik og fortvilelse over arbeidssituasjonen som er problemet her. Ikke at lærerne forteller om det.

– Slitsomt å jobbe med mennesker

Elevene på Skedsmo videregående avviser ikke at det kan være givende å jobbe med mennesker. Men også skremmende, mener de. Læreren har bokstavelig talt framtida i sine hender, i form av 30 ulike unger, sier elevene. De mener risikoen for å få en krevende klasse må være stor.

– Da betyr det å være lærere å bli pressa fra alle kanter, mener Agnes.

Hun jobber selv som avlaster for barn med spesielle utfordringer, og synes det er krevende arbeid som ikke lønnes etter innsatsen.

– Å jobbe med mennesker er så slitsomt at du blir helt ødelagt i hodet, konstaterer hun.

Elevene refererer til familiemedlemmer og kjente som er lærere og som har fortalt om

hvordan de kommer til kort overfor krevende barn og uinteresserte elever. De er enige om at oppfølginga av elever som trenger noe ekstra må bli svært mye bedre, slik at lærerne får gjort jobben sin i klassen.

Rekrutteringssvikt til barnehagene

Antallet som hadde barnehagelærerutdanning som førstevalg har ikke vært lavere siden 2005. Årets søkertall viser en nedgang på over 16 prosent, etter et betydelig fall også i fjor. Barnehagelærerutdanningene har nå fle e ledige plasser enn det er førstevalgssøkere.

Lillestrøm kommune, hjemkommunen til Skedsmo-elevene, er blant dem som sliter med å få tak i nok barnehagelærere. I februar lyste de ut 41 stillinger som barnehagelærer. Søkerbunken talte bare 25 kvalifiserte søkere.

I en medlemsundersøkelse Utdanningsforbundet lokalt gjennomførte i fjor høst, svarte dessuten 25 prosent av de spurte barnehagelærere at de hadde søkt ny jobb det siste året. 67 prosent vurderte å gjøre det samme.

– Mange av barnehagelærerne ønsker seg bedre lønn, men hadde Lillestrøm kommune satsa på å være en kommune med høyere bemanningsnorm i sine barnehager, ville det også vært et fortrinn til å tiltrekke seg søkere, sier hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet Lillestrøm, Lene Skjønhaug.

Det er skikkelig trist.

Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet

Foto: Frode Hansen/VG

For å øke rekrutteringen til læreryrket er det nødvendig å bedre lærernes arbeidsvilkår, erkjenner Gunn Marit Helgesen, styreleder i KS.

KS: – Vi må forbedre lærernes

Styreleder i KS, Gunn Marit Helgesen, mener det er behov for nye tiltak for å sikre rekrutteringen til læreryrket.

– Kvalifiserte lærere er avgjørende for å sikre alle en god utdanning, skriver Gunn Marit Helgesen i en e-post til Utdanningsnytt.

Hun mener det er behov for nye tiltak for å styrke rekrutteringen fremover.

– Vi må blant annet forbedre lærernes arbeidsvilkår ved å bygge et sterkere lag rundt elevene, der andre yrkesgrupper ivaretar psykisk helsehjelp og andre behov. Lærerutdanningen må bli mer tilgjengelig for fle e, for eksempel ved at yrkesfaglærere kan ta en praktisk-pedagogisk utdanning der de bor og jobber, sier Helgesen.

Arkivfoto: Ylva Tøngren

Oslo Met - storbyuniversitetet er en av utdanningsinstitusjonene som opplever fall i antall søknader til lærerutdanningene.

arbeidsvilkår

– Vi trenger også et sterkere partssamarbeid både lokalt og sentralt, der vi samarbeider om å utvikle skolen. Så må vi fremheve de positive sidene ved læreryrket.

– Hvor viktig mener du lønn er for rekruttering til læreryrket?

– Lønn er en faktor i rekruttering, og derfor prioriterte vi et betydelig løft for nyutdannede lærere i fjorårets lønnsoppgjør. Det er mange faktorer som er viktig for rekruttering og som vi må samarbeide om, blant annet læreryrkets omdømme og lærernes arbeidssituasjon, sier Gunn Marit Helgesen.

Kvalifiserte lærere
er avgjørende for
å sikre alle en god
utdanning.

Gunn Marit Helgesen, styreleder i KS

Nytt læringsspill for VGS
om trepartssamarbeidet fra
LO og NHO

Elevene lærer om den norske arbeidslivsmodellen gjennom å samarbeide om oppgaver som jobbsøking, ansettelse, lønnsforhandling og å løse opp en fastlåst konflikt. Spillet gjennomføres med veiledere fra LO og NHO og holdes i klasserommet med utdelte telefoner og annet nødvendig utstyr. Skolen trenger kun en projektor eller storskjerm og mulighet til å koble til lyd.

Book et besøk her: vinnvinnspillet.no

VINN VINN

To utdannelser i ett

I løpet av fire år kan Sander Joa (19) oppnå både fagbrev og studiekompetanse ved videregående skole. Dessuten får han lønn under utdanning.

Tekst og foto: Thomas Førde

De tre første dagene i uka jobber han som lærling sammen med fagarbeidere i kjemi- og prosessfag hos Norwegian Technology i Mekjarvik utenfor Stavanger. Onsdagskvelden setter han seg på hurtigbåten. Etter to og en halv time når han Sauda innerst i Ryfylkets nordligste fjordarm. Torsdag og fredag sitter han på skolebenken i Sauda videregående skule, hvor kjemi, norsk og kroppsøving står på timeplanen.

Sander Joa går nå fjerde året ved skolens relativt ferske såkalte YSK-tilbud (yrkes- og studiekompetanse). Sauda videregående var inntil i år eneste skole i Rogaland med dette tilbudet.

Elever fra hele fylket har søkt YSK-tilbudet i Sauda. Straks de er tatt opp, starter prosessen med å finne læreplass, hvor eleven skal ha sin praksis alt fra første semester. Gjennom hele løpet mottar ungdommene lærlinglønn.

Til våren kan Sander Joa avlegge fagprøven i kjemi- og prosessfag og deretter ta eksamen ved skolen. Til skriftlig eksamen kan han komme opp i enten norsk eller kjemi.

– Det har vært noen tøffe år, og man bør være motivert før man starter på dette, sier Sander, som innrømmer at iblant har det sett tungt ut. Men han angrer ikke.

Det beste fra to verdener

Bedriften der han har læreplass, Norwegian Technology, er han svært godt fornøyd med.

– Bedriften utvikler og benytter seg av ny teknologi for vannrensing. Jeg har fått varierte arbeidsoppgaver og føler at jeg er med på en framtidsrettet grønn industrirevolusjon.

– Vi skulle gjerne hatt Sander her hver dag, for han er knallgod, sier Martin Schancke, drift leder hos Norwegian Technology.

Schancke sier videre at YSK-tilbudet rekrutterer veldig flinke og motiverte elever. Disse ungdommene får det beste fra to verdener, av praksis og teori og skjønner hvordan dette fungerer sammen, sier han.

Mest realfag

Elevene velger lærebedrift og fag før skolestart. Skolen, i samarbeid med opplæringskontorene i Rogaland, er behjelpelig med å skaffe læreplasser.

– Vi er avhengig av næringslivet. Elevene kan ikke alltid regne med å få oppfylt sine ønsker, sier Erik Aasheim.

Han er koordinator for YSK-tilbudet ved Sauda vgs. Aasheim sier videre at elevene blir intervjuet på arbeidsplassen: – Da er det viktig å kunne by på seg selv og vise at de er motiverte, sier han.

På skolen må YSK-elevene gjennom allmennfag som naturfag, kroppsøving, norsk, samfunnsfag, historie og engelsk.

Timeplanen preges ellers av realfag. Både R1 og R2 i matematikk er obligatorisk. I det fjerde året kan elevene velge mellom kjemi eller fordypning i fysikk (Fysikk 2). Opptakskravet til YSK-linja i Sauda er minst 4 i matematikk og naturfag og 4,5 i snitt fra ungdomsskolen.

I Sanders klasse, som nå teller 11 elever, har om lag halvparten valgt fysikk, noe som skal gi flest poeng ved opptak til ingeniørhøyskoler.

Matematikk krever mest

– Matte er det aller tyngste faget, sier Einar Haugen, lærer i matematikk og fysikk.

Han viser til at i begge fagene får YSK-elevene tilbud om seks undervisningstimer per uke,

De tre første dagene i uka jobber Sander Joa som lærling i kjemi- og prosessfag. Torsdag og fredag sitter han på skolebenken.

Man bør være motivert før man starter på dette.

Sander Joa, elev og lærling

mot normalt fem timer for elever på linjer for studiespesialisering. Dessuten gis det tilbud om to timer leksehjelp i uka.

Etter snart fullført studieløp, vil så Sander Joa anbefale dette for andre unge?

– Det er ikke for alle. Det er et tøft løp, som pågår i fi e år. Men dersom du kan møte karakterkravene og er godt motivert, er det verdt strevet.

Suksess ved pioner-skolen

Knarvik vidaregåande skule i Nordhordland i Vestland fylke er en av pionérskolene med

tilbud om kombinert fagopplæring og studiekompetanse. Skolen har hatt slike tilbud siden tidlig 1990-tall. Tilbudet er etter hvert utvidet til fi e valgmuligheter: bygg og anleggsteknikk, helsefag, elektrofag og teknologi og industrifag. Skolen tar årlig opp 15 elever til hver av de fi e klassene.

Ifølge Utdanningsdirektoratet er yrkes- og studiekompetanse (YSK) og tekniske og allmenne fag (TAF) lokale opplæringsmodeller som fylkene styrer selv. En kartleggingsrunde hos fylkeskommunene viser at det per nå er bare Agder som mangler YSK-tilbud.

Kjemilærer Ola Bjelland bidrar til løsning av oppgaver sammen med Sander Joa til venstre og Martin Fisketjønn til høyre.

Håndtering av skolefravær
Av Ingvald Kari Gran og Geir Mosand
Fagbokforlaget
74 sider

Gode råd mot skulevegring

Dette er ei praksisretta innføring i kva som kan gjerast for elevar med høgt skulefråvær i grunn- og vidaregåande skule.

Anmelder: Kirsten Flaten, dosent ved Høgskulen på Vestlandet

Boka er kortfatta og lesarvenleg, så formatet skremmer på ingen måte vekk lesarar. Innleiingsvis viser teksten til at mange omgrep vert nytta innanfor fagfeltet: skulevegring, skulenekt, skulefobi, skuleangst og ufriviljug skulefråvær. Felles er at omgrepa viser til det same, at eleven ikkje møter på skulen. For omgivnadane, som foreldre og lærarar, er det at eleven ikkje møter på skule eit problem. For eleven er det ein måte å løyse eit problem på. At det å vere mykje vekke frå skulen gjev problem, er det semje om. Men boka åttvarar mot å berre sjå eleven sine vanskar, og oversjå eleven sine ressursar som kan støtte denne ute av skulefråvær.

Internskulking, det å ikkje møte til enkelte timar, er ein indikasjon på at noko ikkje stemmer.

Her vert vi minna om at fråvær skaper meir fråvær. Dersom eleven opplever det som godt å vere vekke ein time eller to i løpet av dagen, kan det opplevast som ei belønning som forsterkar åtferda. Det er enkel åtferdsteori. Om det ikkje vert oppdaga fort, kan internskulkinga verte vegen inn i alvorlegare skulefråvær.

Klandringsfella vert skildra som når skulen klandrar foreldre for at eleven ikkje møter, og foreldra klandrar skulen for at eleven ikkje klarer å vere på skulen. Når ein får dette forklara i klartekst, skjønar ein at når fortvilninga er stor, er det lett å hamne i den fella. Dette er lite fruktbart, det òg handlar om forsøk på skuldfordeling heller enn kartlegging av kvifor eleven ikkje er på skulen.

Tiltakspyramiden er nyttig lesing for arbeidslag som skal støtte elevar attende på skulen, og god klasseleiing vert nemnt som eit forebyggande

Midtøsten midt iblant oss
Hvordan egyptisk, iransk og saudisk islamisme begrenser ytringsfriheten og hindrer integrering
Carl Schiøtz Wibye
Gyldendal
407 sider

Advarer om islamisme i Midtøsten

Eks-diplomat med bredside mot fundamentalistisk islam.

Anmelder: Jan Oscar Bodøgaard, historiker

Den tidligere diplomaten Carl Schiøtz Wibye har vært stasjonert på Balkan og i Midtøsten, og han avsluttet sin karriere i 2014 som ambassadør i Saudi-Arabia/Oman/Jemen. «Midtøsten midt iblant oss» er hans tredje bok.

Etter en grundig og personlig vinklet historisk fremstilling av sentrale utviklingstrekk i Egypt, Iran og Saudi-Arabias i nyere tid går han mer direkte inn på hva han mener er disse landenes viktigste påvirkning overfor Europa: «en radikaliseret islamismes stadig sterkere innflytelse på våre samfunn». Wibye mener denne innflytelsen står for et religiøst tyranni som vi i Europa forbinde med middelalderens mørketid. Anført av Det muslimske brorskap, opprettet i Egypt i 1928, har fundamentalistiske islamister satt som mål ikke bare å føre land i Midtøsten tilbake til den opprinnelige, islamske samfunnsorden, men å opprette

et verdensomfattende kalifat, ifølge Wibye.

Han viser hvordan den fundamentalistiske varianten av islam stenger for demokrati og integrering i Midtøsten så vel som i Europa. Her er han tydelig: Det muslimske brorskapets mange forsøk på å vinne innpass i vestlige land, gjerne med å ikle seg ei tilforlatelig demokratisk kappe, må avsløres og bekjempes.

Når det gjelder fremtida for islam i Norge, setter Wibye opp tre scenarier: Først et dystopisk bilde av et samfunn i økonomisk tilbakegang hvor større økonomisk ulikhet, flere fattige, innvandring og stigende arbeidsløshet skaper ikke bare politiske og sosiale utfordringer, men også kulturelle, etniske og religiøse konflikter. Det andre har den franske forfatteren Michel Houellebecq beskrevet i romanen «Underkastelse» (2015): Et konfliktpreget samfunn foretrekker en tilsynelatende moderat islamsk presidentkandidat

n og i Norge

fremfor en etnisk fransk kandidat fra det ytterste høyre. Resultatet blir at det vedtas lover basert på islam, noe befolkninga i større eller mindre grad underkaster seg. Wibyes tredje scenario er mer optimistisk. Håpet er at muslimenes tro og praksis kan reformeres dit hen at «i stedet for et islamisert Europa kan vi da få en 'europeisert islam'». Her kunne Wibye med fordel ha pekt på hvilke moderate, islamske miljøer i Midtøsten og i Norge som kan tenkes å ha en demokratiserende og integrerende funksjon.

Wibyes bok kan anvendes både på ungdomstrinnet og i videregående skole, gjerne i forbindelse med oppgaver hvor det blir gjort bruk av flere kilder. Da vil hans fremstilling av den religiøse utviklinga i Midtøsten-landene og hans skarpe kritikk av fundamentalistisk islam kunne bli nærmere belyst i forhold til andre kilder. Det vil både kunne skape diskusjon og virke avklarende i forhold til kildenes innhold og troverdighet.

MINE FAVORITTER

punkt. Gode relasjonar vert framheva som den enkeltkomponenten som betyr mest for at elevar skal møte på skulen.

Boka er pedagogisk tilrettelagt, med kortfatta tekst, og fagleg innhald ispedd narrativ som fortel solskinshistorier om elevar som har meistra å vere til stades på skulen, som viser at arbeid med elevgruppa nyttar. Og så er det narrativ som viser at det er vanskeleg å komme seg på skulen, og at eleven ikkje alltid maktar det. Her er nytta visuelle forklaringar gjennom skisser og tabellar, og små boksar med punktvis oppsett. Dette kan sjåast som forslag til aktivitet og gjev boka eit praktisk tilsnitt.

Dette er ei bok som høver best for lærarar som arbeider i skulen, og som har interesse av å førebyggje for å hindre skulevegning. Det er òg ei nyttig bok for dei som er involvert i arbeidet rundt elevar som har utvikla skulevegning, både lærarar, hjelpeapparat og foreldre.

Jakob og Neikob
Av Kari Stai (2014)
skjønnlitteratur

Om ulikheter og vennskap

Jakob og Neikob er to gode venner som bor sammen. Jakob sier alltid ja, og Neikob sier alltid nei. Dette er en humoristisk og surrealistisk bok om vennskap og forskjellighet, med forfriskende illustrasjoner. Boka er skrevet på nynorsk, med en repeterende form som gjør den enkel å lese høyt.

Snart sover du
Av Haddy N'jie og
Lisa Aisato (2016)
skjønnlitteratur

På vei til drømmeland

En nattabok om årstidene, som sovner og våkner til liv. Dette er en bok som virkelig fanger leseren, med sine vakre illustrasjoner og poetiske språk. Den presenterer oss for et mangfold av mennesker, både voksne og barn, som samles om noe som er universelt for oss alle; søvn.

Skal vi leke en bok
Av Ingvald Alfheim
og Cecilie D. Fodstad (2014)
faglitteratur

Moro med bøker

En bok spekket med kreative ideer og språkleker knyttet til ulike bøker, med et mål om å inspirere alle som jobber med litteraturformidling og språkstimulering hos barn. I hvert kapittel blir det presentert konkrete og utprøvede lekeoppskrifter som vil gi gode leseopplevelser.

Ingrid Juul

barnehagelærer i Kolstad barnehage A.C. Møller tegnspråksenter i Trondheim

Debattinnlegg kan ha en lengde på opptil 7000 tegn (inkludert mellomrom). Husk tittel og ingress.

Tips: Både tittel og ingress bør være konkrete og gi uttrykk for en mening.

Oppgi navn og telefonnummer når du sender inn innlegg. Legg gjerne ved et digitalt portrett (minimum 0,5 MB), med navn på den som har tatt bildet.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og kutte i bidragene.

Meningene dine er viktige for oss!

Send ditt bidrag til:
debatt@utdanningsnytt.no

I profesjonsetikk må tyngdepunktet ligge i den praktiske hverdagen, skriver Cecilie Pérez.

LÆRERHVERDAGEN

Profesjonsetikkens vesen og praktisk lærdom

Etter tre, fire år som tillitsvalgt vendte jeg tilbake til skolen i februar. Lærerhverdagen gir mening. Den utfordrer også.

En rekke etiske problemstillinger og dilemmaer springer frem i en lærers arbeidshverdag. Det er i profesjonens praktiske handlingsrom læreretikken får sitt vesen og sin egenart. I et samfunn der den enkeltes rettigheter blir sterkere, og der disse settes opp mot hverandre, kan profesjonsdriven bli overveldende. Som pedagog og lærer kan du havne i situasjoner der du setter deg selv til side. Hensynet til barn og elever står sterkt, også hvis du som profesjonsutøver selv rammes av trakassering, slag, spark eller trusler.

Profesjonsutøveren står med ansvar for å bygge relasjoner og danne grunnlag for gode valg i fremtiden, både før og etter utfordrende hendelser. Det er lite rom for distanse i arbeid med barn og unge. Tid til formalisert refleksjon med kollegaer er en mangelvare. Selv om både skoleledere og skoleeiere vil det annerledes, opplever nok en del lærere å stå alene i krevende situasjoner.

Teori er en styrke, men praksis kan i mange sammenhenger utfordre teoriens grenser. Jeg ble minnet om dette i påskeferien. Jeg lå over båtripa på vår lille båt og fileterte fisk. Erfaring

og ny, skarp kniv til tross; jeg stakk meg et par ganger. Flere fisketurer og mye filetering senere var gamle kunster gjenvunnet. Likheten med profesjonsetikken er slående. Uansett hvor oppdatert jeg er teoretisk, er det i praktisk arbeid jeg vinner praktisk lærdom.

Etisk teori gir oss systematisk kunnskap, begreper og perspektiver. Teorien kan løfte refleksjonen og gi ny lærdom på erfaringenes grunnlag. Det er ikke vanskelig å overbevise de fleste lærere om betydningen av dette. Vi er tross alt en profesjon med en dypt akademisk forankret utdanning.

Mitt inntrykk er at det er mye oppmerksomhet om profesjonsetikkens teoretiske grunnlag. Det er også rimelig å forvente at en profesjonsorganisasjon som Utdanningsforbundet er opptatt av nettopp teori til grunn for læreres profesjonsetikk. Men hvor bevisst og ydmyk er vår profesjonsorganisasjon i møte med teoriens grenser?

Det klang friskt på et seminar i 2022 da professor i sosiologi Kristoffer Chelsom Vogt laget ut om praktisk fordumming som et samfunn-

sproblem. Vogt utfordrer kunnskapssynet som møter barn og unge i deres institusjonaliserte og organiserte liv. Mindre praktisk arbeid reduserer tilgang til praktisk erfaring og praktisk kunnskapsutvikling. Vi er blitt praktisk dummere. Selv om synspunktene¹⁾ til professoren også kan leses i Klassekampen, føltes det godt å representere praksisutøvere da han talte til forsamlingen. I ettertid har minnet kommet med bitter ettersmak.

Står vi ikke selv i fare for å lede an i praktisk fordømming om vi tror kjernen i vår profesjonsetikk skal vokse frem på seminarer og kurs? Kan arbeidet ledes av akademikere langt unna skoler, barnehager og lekerom? Trenger vi anerkjente akademikere som Vogt til å kle våre profesjonserfaringer en korrekt teoretisk klesdrakt?

Jeg har tro på den teoretiske verdien man kan finne på slike seminar. Jeg har tro på de praktiske eksemplene som kan løftes frem og møte teori. Som profesjonsetikk må tyngdepunktet imidlertid ligge i den praktiske hverdagen, der dilemmaene og problemstillingene tar plass i lærerens og pedagogens yrkesutøvelse. Som oftest befinner vi oss da langt unna en seminarsal.

Med samfunnets endring endres skolens hverdag og problemstillinger. I løpet av få år har det blitt klarere hva det innebærer når enkeltmenneskers rettigheter settes opp mot hverandre. Som profesjonsutøvere står vi til daglig i en spagat. På den ene siden er menneskelige hensyn som ansatt, og på den andre siden er profesjonsdrivet der barnet og elevens behov kommer først.

Jeg er takknemlig for tiden som tillitsvalgt i en profesjonsorganisasjon der det kollektive og fellesskapet står sterkt. Jeg er enda mer takknemlig for tiden jeg nå har fått med gjenvunnen og nyvunnen erfaring fra praksis. Om engasjementet er for profesjonsetikk og profesjonsetisk refleksjon, mener jeg denne nære praktiske erfaringen er helt nødvendig. Profesjonsetikkens fremtid må vokse fra grasrota.

En diskusjon er nødvendig. Jeg tror vi som står praksisfeltet nærmest bør lede an. På annet vis kan refleksjonen miste ankerfestet i praksis. Praksis er en kilde til kunnskap vi ikke kan tillate at går tapt.

Cecilie van der Hagen Johansen Pérez
lektor med tilleggsutdanning

¹⁾Vogt, Kristoffer Chelsom (2022): «Praktisk udugelighet». Klassekampen 18.6.2022

Nordea

Medlemstilbud på billån fra Nordea

Som medlem av Utdanningsforbundet
får du et av Norges beste billån,
med rente fra 5,40 %

Søk lån til bil, MC og caravan i dag.

billan.nordea.no

Priseksempel: Eff. rente 7,02 % kr 150.000 o/5 år.
Etableringsgebyr kr 2.000,- Tot. Kr 177.385,-

Visste du at annonser hos oss sees av 274 000 lesere?

Bestill annonser for 2023 nå

Utgivelsesplan

annonsefrist/utgivelsesdato

1	14. desember / 13. januar 2023
2	25. januar / 10. februar 2023
3	22. februar / 10. mars 2023
4	22. mars / 14. april 2023
5	26. april / 12. mai 2023
6	24. mai / 9. juni 2023
7	28. juni / 18. august 2023
8	23. august / 8. september 2023
9	20. september / 6. oktober 2023
10	18. oktober / 3. november 2023
11	15. november / 1. desember 2023

Annonsekontakt:

Mona Jørgensrud i HS Media.
E-post: mj@hsmedia.no

utdanningsnytt.no/annonser

FAGFORENINGSKAMP

En femtrinns brekkstangstrategi

Her er en femtrinns strategi for kampen mot KS og voldgiftsivrige regjeringer.

1) Lærernes fagforeninger må melde seg ut av sine hovedsammenslutninger og helst gå sammen til en egen fagforening. De må så gi melding til KS at de vil reforhandle gjeldende hovedavtale mellom partene i arbeidslivet. Om dette går skeis (noe det troliggjør), må de gi beskjed om at de trekker seg fra alle drøftinger, forhandlinger og avtaler knyttet til lønns- og arbeidsbetingelser.

2) Etter at punkt 1 er gjennomført, vil altså forholdet til KS være ikke-eksisterende, i alle fall inntil videre. Dette vil raskt aktualisere spørsmålet om myndighetene skal gi forhandlingsansvaret tilbake til staten, slik det var fram til 2004. Lærerne og deres fagforeninger kan samtidig gjennomføre alle former for aksjoner mot KS uten å bli dømt i Arbeidsretten for brudd på avtaleverket i Hovedavtalen, blant annet den såkalte fredsplikten og resignasjonsplikten. Det er først og fremst forpliktelsene overfor hovedavtalen som i dag binder lærernes fagforeninger på hender og føtter når det gjelder både lønns- og arbeidsbetingelser.

3) Også i opplæringsloven stilles det flere urimelige og utopiske krav til innhold og utførelse av deler av lærernes arbeidsoppgaver. Denne loven blir politikerne på Stortinget nødt til å revidere, slik at den blir mer i tråd med skolehverdagen som elever og lærere står i. Med ingen hovedavtale å forholde seg til, kan altså lærerne sette i gang alle former for aksjoner så lenge

de ikke bryter med norsk lov. Det gjelder både individuelle aksjoner og aksjoner samordnet av lærernes fagforeninger. Her kan selvsagt arbeidsgivere svare med en eller annen form for lockout, om de tror det vil hjelpe dem på vei.

4) Et første aktivt skritt etter at punkt 1 og 2 er gjennomført, er å nekte å samarbeide og veilede ukvalifiserte som arbeidsgiver hanker inn i skolen.

5) For at punktene over skal kunne gjennomføres, må lærerne i større grad enn nå bli villige til og bevisste på å innse at fagforeningsvirksomhet ikke er et gemyttlig teselskap. Kamp for bedre lønns- og arbeidsbetingelser er tøffe tak som kan innebære både gråt og tenners gnissel. Først når et stort antall lærere tar dette fullt og helt innover seg, vil både KS' og voldgiftsregjeringers rå maktbruk bli et slag i tomme lufta. Og det er nettopp i disse tider at lærerne har en genuin mulighet til å vinne fram med sine krav som følge av raseriet og opprørsstemningen på norske skoler og på lærernes digitale diskusjonsfora. Dette skyldes ene og alene det giftige klimaet KS og voldgiftsivrige regjeringer har mikset sammen mot lærerne. Denne yrkesgruppa kan nå vise KS og voldgiftsregjeringer hva som menes med ordtaket: «Som man roper i skogen, får man svar».

Odd Juven

ÅRSMØTERESOLUSJON

JA – til kompetansepakker og ressurser til inkluderende skolepraksis

Barn og unge med alvorlig og langvarig skolefravær øker i mange kommuner – også i Arendal. Noen av disse elevene fikk det verre under pandemien. Det er mange årsaker til langvarig skolefravær. I Arendal trengs det kompetanseheving på systemnivå i PPT og i skolene i tillegg til nok ressurser hvis man skal tilrettelegge for å inkludere alle slik intensjonen er i ny opplæringslov.

Inkludering for alle er løftet frem i ny opplæringslov som trer i kraft 2024.

Utdanningsforbundet må jobbe for at vi

får kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling for å oppnå et inkluderende og tilrettelagt opplæringstilbud. Vi må stille oss positive til at PPT og skolene skal ta i bruk de nylanserte kompetansepakkene til Udir om inkluderende praksis.

Samtidig må det sikres nok kvalifiserte lærere og nødvendige ressurser sånn at vi kan ivareta vårt brede samfunnsmandat hvor vi skal ivareta alle elever – og unngå utenforskap og ufrivillig skolefravær.

Utdanningsforbundet Arendal

Ill. foto: Sonja Holterman

For å inkludere alle trengs det kompetanseheving på systemnivå i pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) og i skolene, i tillegg til nok ressurser, skriver Utdanningsforbundet Arendal.

Studier ved siden av jobb?

Ta deltidsstudier i KRLE / religion og etikk med oppstart 19. august 2023

Religioner og livssyn

KRLE1011 (15 stp)

Religioner og livssyn gir deg kunnskap om ulike religioner og livssyn i et historisk og aktuelt perspektiv. Emnet legger vekt på norske forhold.

Religioner og livssyn er et videreutdanningsemne på bachelor-nivå, og inngår i Deltidsstudier i KRLE / religion og etikk.

Undervisning sju lørdager på MF.

Erfaringsbasert master i KRLE / religion og etikk

90 stp over 3 år

Vil du utvikle deg som lærer og få ny kunnskap?

Studiet er tilrettelagt for lærere i full jobb. Undervisning seks lørdager i semesteret over to år. Tredje året skriver du masteroppgave under veiledning.

KOMPETANSE

Den flate barnehagen

Er vi i ferd med å spenne bein under fagleg kunnskap og kompetanse i barnehagen?

**Kronikk av
Hege Fimreite**

førstemanuensis
ved Høgskulen på
Vestlandet

Astrid Bakken

høgskulelektor ved
Høgskulen på
Vestlandet

Illustrasjon
Tone Lileng

Som tilsette i barnehagelærerutdanninga samarbeider vi med barnehagelærarar, barnehageeigarar og kollegaer. Vi blir overraska over «det flate» som møter oss når det gjeld barnehage. I samarbeid om utvikling av kompetansepakkar til alle barnehagar i ein kommune er bestillinga at kompetansepakken skal vere for alle tilsette. Vi møter også ei forventning om at høgskulen sine vidareutdanningar for barnehagelærarar skal kunne tilpassast alle. Også Utdanningsdirektoratet utviklar kompetansepakkar for barnehagebasert kompetanseutvikling tilgjengeleg for alle. Vi ønskjer å diskutere om «alle med på alt» i den flate barnehagen er det beste for barna, for samfunnet og framtida.

Tydelegare arbeidsdeling skal vere på veg inn i barnehagen, men vårt inntrykk er at den flate strukturen står sterkt. Intensjonen er truleg god, men ikkje konsekvensane. I mange barnehagar er rådande praksis at arbeidsoppgåver følgjer vakter uavhengig av kompetanse. Gerd Sylvi Steinnes finn i si doktorgradsavhandling at det er liten forskjell i arbeidsoppgåvene til barnehagelærar og det øvre personalet, og ekspertgruppa om barnehagelærarrolla peikar på at barnehagelærarar og det øvre personalet vurderer kvarandre som like kompetente til å utføre dei fleste oppgåver.

Vi spør oss om observasjonar av barn som strevar bør fordelast på alle tilsette. Lik fordeling av arbeidsoppgåver utfordrar ikkje berre barnehagelæraren sin autoritet, men også kvaliteten på tilbodet til barna. Ein styrar omtalar arbeidsdelingsdiskusjonen som «eit vepsebol å stikke hovudet inn i». Det er eit «vepsebol» vi finn spor av i barnehagar, styringsdokument, hjå eigarar og lærarutdannarar, der omgrep som «personalet» og «vaksne» blir valt framfor «barnehagelærar». Omtalen av «den vaksne» i skulekonteksten er fråverande, og vi ønskjer å avvikle den flate strukturen også i barnehagen.

Flat kultur – misforstått likeverd

Kulturen i den flate barnehagen inkluderer alle, med visjonen «alle er like viktige». Vi spør oss om kompetanse her blir forveksla med menneskeverd. Når barnehagar får tilbod om kurs og kompetanseutvikling, er desse tilboda ofte retta mot alle tilsette. Møter og samhandlingsarenaer i barnehagen som inkluderer alle, blir prega av erfaringsutvekslingar og praktisk planlegging.

At barnehagelærarane har fagkunnskap, handlar ikkje om at dei er meir verdt som menneske, men at dei har eit spesielt ansvar som profesjonsutøvar. Den flate kulturen handlar truleg om misforstått likeverd, men kan hindre barnehagelærarane i bruk av fagkunnskap og fagfellesskap. Ekspertgruppa om barnehagelærarrolla løftar fram barnehagelæraren som sentral i observasjon og kartlegging av barn, medan andre snakkar fram «alle med på alt» også i denne samanheng. Ein digital diskusjonstråd i «Foreldre og Barn» inneheld utsegn om at alle tilsette bør observere og kartlegge barna, fordi alle veit mykje om barn og fordi observasjonar berre er å notere ned det ein ser. Barnehagelærarar i same diskusjonstråd uttrykker glede over medarbeidarar si gode hjelp i observasjonsarbeidet. Slike utsegn kan handle om manglande kunnskap om observasjonar av barn, men kan også vere eit resultat av misforstått likeverd.

Flat kunnskap – usynleg profesjonskunnskap

I strategien «Kompetanse for fremtidens barnehage» finn vi at barnehagelæraren er nøkkelen til kvalitet i barnehagen. Den flate strukturen og kulturen kan føre til at barnehagelæraren sin profesjonskunnskap blir usynleg, og stillingsnemningar får forrang for fagkunnskap. Blir barnehagelæraren som profesjonsutøvar framheva i relevante lokale og nasjonale dokument? Barnehagelæraren er nemnt éin gong i Rammeplan for barnehagar, medan «personalet» er nemnt 51. Dette kan forståast som manglande støtte til barnehagelærarar som profesjonsutøvarar og faggruppe. Vi finn utsegn om at barnehagen skal grunnje sine vurderingar, men kven er «barnehagen»? Undergrev slik språkbruk profesjonskunnskap, eller er ønska barnehagekunnskap allmennkunnskap om barn? Erfaring frå arbeidslivet blir rådande kunnskapsbank, og «vaksne» og «personalet» blir den rette omtalen av tilsette. Vi spør oss korleis barnehagelærarane kan verne om fagkunnskap og fagfellesskap i alt det flate, og unngå å bli usynlege som profesjonsutøvarar.

Flat kompetanseutvikling – tydeleg ansvar

Barnehagelæraren sitt profesjonelle ansvar er tydeleg framheva i ulike samanhengar. Ifølgje Rammeplan for barnehagar er barnehagelæraren utdanna spesielt for

Den flate kulturen handlar truleg om misforstått likeverd, men kan hindre barnehagelærarane i bruk av fagkunnskap og fagfellesskap.

å ta i vare ansvaret for kvaliteten på det pedagogiske innhaldet og tilbodet til barna. I barnehagen trer barnehagelæraren sitt ansvar tydeleg fram når vanskelege foreldresamtalar skal gjennomførast, ei tydelegheit som ser ut til å vere mangelvare i diskusjonen kring utvikling av kompetanse.

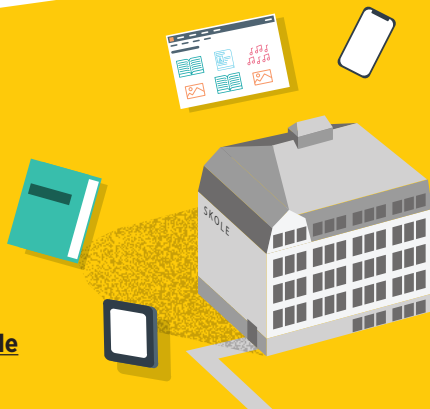
Eit skikkeleg skremmeskot er at både Utdanningsdirektorat, barnehageeigar, barnehagar og høgskule ser ut til å ønskje kompetansepakkar og utdanningar som inkluderer alle, også vidareutdanningar som byggjer på tre års utdanning. Vil vi utdanne til «vaksne» og ikkje til «barnehagelærarar», og korleis verdset ulike instansar høgre utdanning og kompetanse? Institusjonar som forvaltar kunnskap kan ved å inkludere alle i alt spenne bein under barnehagelæraren sin kunnskap og autonomi. Smeby viser til den svake og utdelege arbeidsdelinga i barnehagen, og framhevar at barnehagelæraryrket neppe vil utvikle seg til ein profesjon om kunnskapsbasen er diffus og arbeidsoppgåvene like. Smeby kan komme til å få rett i dette, om ikkje barnehagelæraren sin fagkunnskap vert meir verdsett.

I den flate barnehagen blir all aktivitet tilpassa alle, erfaringsutveksling har forrang for teori og faglege grunnjevin-

DET LILLE EKSTRA

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Slik kan lærerne tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg.

*Vi snakker om «Det lille **ekstra**».*

Kopinor

Les mer på kopinor.no/skole

gar, og vi snakkar om vaksne og ikkje om barnehagelærarar, fagarbeidarar og assistentar. Vi ønskjer å snakke fram ein kompetansedrivande barnehage som evnar å realisere barnehagen sitt samfunnsmandat, ein lærande organisasjon med barnehagelæraren i førarsetet. I denne barnehagen fungerer barnehagelærarane som autonome profesjonsutøvarar i møte med andre. Fagspråk erstattar kvardagsspråk, fleirstemmige læringsfellesskap erstattar praktiske møter og faglege vurderingar får forrang for lite føremålstenlege krav.

I denne barnehagen er det eit uttalt skilje mellom barnehagelærar og det øvre personalet når det gjeld ansvar, oppgåver, kunnskap og kompetanse. For å realisere den kompetansedrivande barnehagen må alle instansar som forvaltar kunnskap synleg verdsetje barnehagelærarane sin kunnskap, og barnehagelæraren må sjølv ikkje bidra til å spenne bein under sin faglege kunnskap og kompetanse.

KJELDER:

Kunnskapsdepartementet (2013): Kompetanse for fremtidens barnehage. Revidert strategi for kompetanse og rekruttering 2018–2022. Kunnskapsdepartementet.

Kunnskapsdepartementet (2017): Rammeplan for barnehager. Udir.

Kunnskapsdepartementet (2018): Barnehagelærerrollen i et profesjonsperspektiv: et kunnskapsgrunnlag. Kunnskapsdepartementet.

Smeby, J. C. (2014): Førskolelæreryrket vil neppe utvikle seg til en profesjon. Første Steg, 10(2), 12–19.

Steinnes, G.S. (2014): Profesjonalitet under press? Ein studie av førskulelærarar si meistring av rolla i lys av kvalifiseringa til yrket og arbeidsdelinga med assistentane: Vol. 2014 nr. 2 (p. 200). Senter for profesjonsstudier, Høgskolen i Oslo og Akershus.

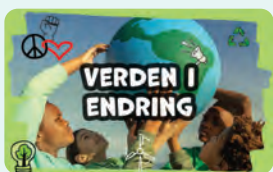
Hvilket tema jobber du med?

Fag

Nyheter

Tema

Serier

Vi hjelper deg gjerne med planleggingen.
Scan QR-koden og les mer!

ELEVKANALEN

DYSLEKSI

En elev jeg minnes

Jeg hører til den kategori lærere som har opplevd den «gamle» skolen hvor en lærer hadde ansvaret for alle fag. Klassen ble styrt av samme lærer dag etter dag, uke etter uke og så videre, som regel av en utdannet lærer – seminarist – ofte med et konservativt syn.

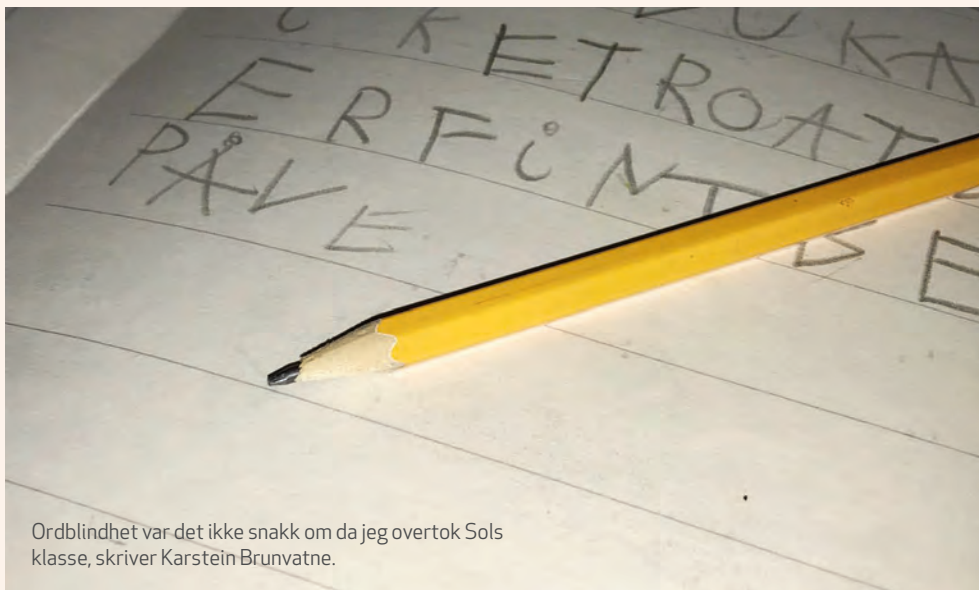
Eleven Sol (fiktivt navn) hadde gått sine fire år i småskolen med samme frøken, en frøken av den gamle garde hvor uten tvil foreldrenes sosiale posisjon gjenspeilte bokstavene som sto i karakterboka. Stakkars Sol. Hun var datter av ei vaskekone og en bussjåfør, nederst på rangstigen.

Da jeg overtok klassen i femte, fikk jeg beskjed om at Sol enkelt og greit var dum. At Sol led av dysleksi, ordblind som det het den gang, var det ikke noe prat om. Ikke så jeg det heller, men min kunnskap om det temaet på den tiden var heller laber, selv med ferskt vitnemål fra lærerskolen.

Det er lite spesifikt jeg husker av Sol som elev, bortsett fra at hun var den stille eleven som satt og fulgte nøye med og gjorde det hun ble bedt om. Jeg husker masse skrivefeil i norsk stil, men min filosofi var, og fortsatt er, at det å skrive en stil skal være et skaperverk i å ordlegge seg, fortellerevnen. Ortografien får en ta i diktatoppgaver. Dermed oppdaga jeg ikke Sol som dyslektiker, det vil si jeg godtok den «muntlige» Sol.

Tiden gikk, og så på 1980-tallet ringte telefonen, og Sol med sin breie dialekt sa: «Ka va de du såg i mæg»? Nå som husmor og sykepleier hadde hun fått satt navn på noe hun hadde slitt med hele sitt liv, dysleksi eller ordblind om en vil. Men hva hun selv hadde funnet ut, var at skulle hun greie seg, måtte hun huske, bruke minnet, lære seg hva lå som budskap mellom linjene i det talte.

Og greid seg, det har den jenta gjort, og det til de grader. Det kan jeg love der hun i senere år har vært med i utallige offentlige utredninger helt til helseministeren. Ikke med ansvar for pennen, men kunnskapene, erfaringene som hentes opp fra hennes minne, en minnebrønn mer enn en skulle

Ordblindhet var det ikke snakk om da jeg overtok Sols klasse, skriver Karstein Brunvatne.

Ill.foto: Paal Svendsen

ha likt å ha hatt en flik av.

Jeg har lite erfaring med dysleksi som sådan, men husker jeg ikke feil, satte man i en tidsporiode himmel og jord i bevegelse for å styre en dyslektiker mot ords rette stavemåter. Hvilke hensyn det ble tatt til elevens andre egenskaper av positiv karakter, vites ikke.

Kanskje Sol skal takke skjebnen at hun var elev før den tiden da spesialpedagogene tok over styring, og hvor hva som betydde noe, var produktet som kom ut fra elevens penn.

Men hva Sol på et tidlig stadium har forstått, er å kunne tolke det talte, vurdere det talte, med andre ord «lese» mellom linjene i det talte ord og ta vare på hva hun hørte – lærte.

Hva var det jeg så i Sol? Jeg får forholde meg til mitt minne, og hva Sol har fortalt om mine notater

i hennes meldingsbok. Jeg så trolig ei jente som allerede da hadde forstått at hun måtte stole på sine muntlige observasjoner og jobbe ut derifra, og jeg har tillatt at hun gjorde det.

Svaret er klart. Det er vel ingen som med det handicapet Sol starta med, som har kommet så langt og har fått utført så mye på så mange plan langt ut over sykepleien der hun hadde sitt utdanningsnivå.

Så spør det om lærere generelt er oppmerksomme over enkelte elvers latente positive sider og gir en støttende hånd. Jeg så det ikke, men Sol tok styringa selv. Sol har greid seg og sikkert flere enn henne i samme båt. Men hva nå når PC eller mobil er involvert over alt?

Karstein Brunvatne

Da jeg overtok klassen i femte, fikk jeg beskjed at Sol enkelt og greit var dum.

ÅRSMØTERESOLUSJON

Kunnskapsministerens utspill om sikring av rett til spesialundervisning

Tonje Brenna har vært ute i media og lovet at i den nye opplæringsloven som skal gjelde fra 2024, skal alle elever sikres den spesialpedagogiske undervisningen som de har rett på.

- Vi som jobber i skolen, ser fram til å høre hvordan hun har tenkt at dette skal løses.
- Vi vet at alle elever allerede har rett på tilpasset opplæring, noen har i tillegg rett på spesialpedagogisk undervisning.
- Vi vet også at skolens ressurser ikke strekker til for å gi alle elever det de har rett på.
- Vi vet at på mange skoler er det mangel på spesialpedagogisk kompetanse.

Det er flott at kunnskapsministeren ønsker å sikre at alle som har rett til spesialundervisning skal få det. Om ikke utspillet følges av økte ressurser, blir utspillet fra Brenna likevel provoserende fordi vi vet at oppgavene i skolen stadig blir flere uten at ressursene øker.

Tonje Brenna må legge fram en forpliktende plan for økt grunnbemanning i skolen og en opptrappingsplan for hvordan flere lærere skal få

utdanning/videreutdanning i spesialpedagogikk.

Det er flott at det kommer tydeligere rammer for hva elever med spesialundervisningsbehov skal ha rett på å få av oppfølging, men uten at det følger med ressurser blir dette bare tomme ord!

Utdanningsforbundet Arendal

På tide å handle læremidler til skolestart?

I Pendel finner du **alle læremidler på ett sted.**

Pendel er en tjeneste fra BS Undervisning som forenkler alle sider av innkjøpsprosessen for norske skoler. Finn og kjøp læremidler, administrer lisenser, få oversikt over ordrer og fakturaer på pendel.no

Kom i gang med
pendel

Fred Harald Nilssen (1948–2023)

Tidligere journalist og nettredaktør i Norsk Skoleblad og Utdanning, Fred Harald Nilssen, sovnet stille inn 27. mars etter lengre tids sykdom.

Fred Harald Nilssen ble født 2. april 1948 og vokste opp i Hamar, men bodde meste-parten av sitt voksne liv i Hole på Ringerike sammen med kona Torunn og sønnene Brede og Sverre.

Fred Harald tok lærerutdanning på Stord og Hamar og arbeidet i mange år som lærer, først i Mo i Rana – senere på Ringerike. I 1987 ble han ansatt som journalist i Norsk Skoleblad, og han ble også med videre etter fusjonen i 2002 som journalist og nettredaktør i utdanningsnytt.no – fram til han gikk av med pensjon i 2009.

Fred Harald var en meget god, etterrettelig og ikke minst produktiv journalist. Han var alltid full av gode ideer og sparte seg ikke. En av de aller beste journalistene i fagpressen. Sakene hans ble ofte sitert i andre medier, det var gravejournalistikk på et høyt nivå.

Et godt eksempel på det var avsløringen av «hysj-dokumentet» fra norsk UD under EU-striden i 1994. Norge skulle etter Brundtland-regjeringens syn inn i EU for å sørge for mer innsyn og åpenhet, men gjorde i praksis det motsatte.

Fred Harald ba sommeren 1994 om dagsordenen til et ministermøte i EU daværende utdanningsminister Gudmund Hernes skulle være med på. Det fikk han ikke. Da Fred Harald sendte en henvendelse til det danske utdanningsdepartementet om det samme, fikk han dagsordenen oversendt på faks samme dag. Ikke noe hemmelig, ikke noe oppsiktsvekkende.

Men Fred Harald ga seg ikke med det, han sendte klage til Sivilombudsmannen og ba om innsyn, og det fikk han etter noen uker. Da viste det seg at det var Utenriksdepartemen-

tet som hadde sendt ut rundskriv med beskjed om at all EU-dokumentasjon skulle unntas offentlighet. Da dette ble kjent gjennom et stort oppslag i Norsk Skoleblad høsten 1994, ble det umiddelbart gitt kontrabeskjed fra utenriksminister Bjørn

Tore Godal, og praksisen ble endret. Mange medier hadde oppslag om saken, og Norsk Skoleblad ble hyllet på lederplass i Dagens Næringsliv og Dagbladet. Men mest av alt var det Fred Haralds fortjeneste.

En kuriositet: Fred Harald intervjuet jevnlig Gudmund Hernes, som ofte var travelt opptatt. En gang Fred Harald ville snakke med statsråden om en viktig sak, sa Hernes at da måtte de eventuelt ta det under en løpetur i Frognerparken om morgenen. Og slik ble det! Viktig å trekke fram er også Fred Haralds innsats for å få Norsk Skoleblad og senere Utdanning på nettet. Han så tidligere enn

noen av oss andre hvilke muligheter nettet kunne gi for å få nyhetssakene ut så raskt og så bredt som mulig. Da Utdanning så dagens lys i januar 2002, hadde vi også en oppdatert nettutgave med Fred Harald som selvskreven nettredaktør. Da fikk vi enda et bevis på hans kapasitet, for han leverte fortsatt mye stoff også til papirutgaven.

Fred Harald var ikke bare en god og produktiv journalist, han engasjerte seg også sterkt i lokalmiljøet på Ringerike og i Hole spesielt. Han satt i kommunestyret i flere perioder for SV og nøyaktig stor respekt, han var engasjert i arbeidet med å få fram den spennende lokalhistorien, og han ble ofte sett med enten løpesko eller ski på bena. Over 130 maratonløp sier det meste om Fred Haralds kapasitet på det området.

Han satte gode og tydelige spor etter seg og vil bli dypt savnet. Vi lyser fred over hans minne.

Knut Hovland

tidligere ansvarlig redaktør i Norsk Skoleblad og Utdanning

Unni Bleken (1929–2023)

En nestor innen norsk barnehage og barnehagepolitikk har gått bort. Det blir tomt etter henne. «Hva ville Unni ha gjort», har vi ofte spurt oss selv i våre ulike oppgaver i barnehagefeltet. Hun delte villig av erfaringer og skarpe analyser, og hun ble vår venn.

Unni Bleken var kunnskapsrik og politisk klok. Hun var en av de første lederne i avdeling for førskolelærere i Norsk Lærerglag (1970–72). 1970-årene var viktige år for barnehagelærerutdanningen, og for barnehagens status. I Norsk Lærerglag møtte en generasjon utålmodige barnehagelærere en hierarkisk og sentralistisk organisasjon preget av skolens historie og lærernes status.

Mens lærerne hadde staten som motpart, strevde barnehagelærerne med mange avtaleområder, både private og offentlige. Kampen for bedre lønns- og arbeidsforhold ble både en kamp innad i organisasjonen og ut mot myndighetene. Unni Bleken uttalte i et intervju i skolebladet: «Vi erfarte tidlig at hvis vi ikke hadde sterke nok organisasjoner i ryggen, kunne vi sitte og diskutere pedagogiske spørsmål og kjærlighet til små barn så lenge vi ville, men vi hadde ingen annen mulighet til å komme noen vei så lenge vi ikke var tilsluttet organisasjoner med forhandlingsrett på våre vegne»

Hun forsto sammenhengen mellom barnehagepedagogikk og politikk og satte seg fort i respekt. I hennes lederperiode stod barnehagefeltet foran viktige reformer, både av barnehagelærerutdanningen, og den statlige forvaltningen av norsk barnehage. Hun la ned viktig politisk arbeid, som bidro til Lov om lærerutdanning i 1973. Her kjempet hun for at barnehagelærerutdanningen fikk likeverdig status og muligheter for påbygging som andre lærerutdanninger.

Dette la grunnlaget for hovedfag i barnehagepedagogikk, og senere masterstudier. Til det siste argumenterte hun mot at barnehagelærerutdanningen fikk dårligere status og ramme-

betingelser enn andre lærerutdanninger. Som fagforeningsleder hadde hun også en viktig rolle i forarbeidene til den første Lov om barnehager i 1975. Senere ledet hun arbeidet som førte til den første rammeplanen for barnehagens innhold i 1996.

Som fagforeningsleder, pedagogikk-lærer og senere rektor ved Barnevernsakademiet arbeidet hun for kvalitet i arbeidet med barn. Dette måtte sikres gjennom gode rammevilkår og en god barnehagelærerutdanning. Studentene som hadde Unni Bleken som lærer, opplevde hennes grundighet og evne til å sette gode prinsipper for arbeidet. Hun hevdet at pedagogikkfaget og de estetiske fagene var nødvendige for barnehagelærere. Husmorerfaringer var ikke nok!

For oss som var ledere og tillitsvalgte i Norsk lærerglag etter Unni, ble hun en viktig rollemodell. Hun fortsatte hele sitt liv å kjempe mot den instrumentalistiske tilnærming til barns liv i barnehagen. Hennes innsats ble kronet med Kongens fortjenestemedalje i 2007. Unni Bleken ga kraft til flere generasjoner barnehageaktivister.

Vi minnes barnehagepioneren Unni Bleken med stolthet og takknemlighet.

Turid Thorsby Jansen, Klausine Røtnes og Anne Holm
tidligere ledere og nestleder i førskolelæreravdelingen i Norsk lærerglag

Rettigheter ved ferieavvikling

Det nærmer seg ferietid, og hvert år ser vi at mange i den forbindelse har spørsmål om sine rettigheter.

Reglene om ferie er blant annet regulert i ferieloven og av tariffavtaler. Ferielovens formål er å sikre arbeidstakere årlig feriefritid og feriepengar. Etter ferieloven har arbeidstakere rett til fire uker og én dag ferie. Undervisningspersonale har i tillegg tariffestet en femte ferieuke. Arbeidstakere over 60 år har rett til én ekstra ferieuke.

Avvikling av ferie og fastsettelse av ferietiden

Etter ferieloven kan arbeidstaker som utgangspunkt kreve at tre uker av ferien avvikles mellom 1. juni og 30. september. Resten av den lovbestemte ferien kan arbeidstaker kreve å få samlet. Arbeidstaker kan som hovedregel kreve å få underretning om fastsettelsen av ferien senest 2 måneder før ferien.

All lovbestemt ferie som av ulike årsaker ikke er avviklet i løpet av ferieåret, skal overføres til påfølgende ferieår. Eksempelvis gjelder dette tilfeller der man ikke har fått tatt ut ferie på grunn av sykdom. Det er ikke adgang til å erstatte lovbestemt ferie med utbetaling av lønn, med mindre arbeidsforholdet avsluttes.

Opptjening av feriepengar

Feriepengar opptjenes året før ferien avvikles. I tariffavtalen til KS fremgår det at undervisningspersonell i sitt første yrkesår etter fullført utdanning i de fleste tilfeller har krav på fulle feriepengar.

Sykdom under ferien

Det følger av ferieloven at dersom du blir syk før ferien, kan du kreve å få utsatt hele ferien til senere i året. Dersom du blir syk

i ferien, kan du kreve at et tilsvarende antall virkedager ferie utsettes og gis som ferie senere i ferieåret. Retten til ny ferie gjelder bare ved egen sykdom, og både ferieloven og hovedtariffavtalen angir at kravet om erstatningsferie må dokumenteres med legeerklæring.

Oppsigelse

Der arbeidstaker har sagt opp sin stilling, kan ikke arbeidsgiver legge ferien i oppsigelsestiden uten arbeidstakers samtykke. Dette gjelder imidlertid ikke dersom oppsigelsestiden er tre måneder eller mer. Da kan arbeidsgiver kreve at ferien avvikles i oppsigelsestiden innenfor rammene av ferieloven for øvrig.

Sier arbeidstaker opp selv, vil ikke allerede avtalt ferie bli påvirket. Det samme gjelder der arbeidsgiver sier opp arbeidstaker, med mindre arbeidstaker samtykker til endring.

En annen problemstilling er om man kan kreve å ta ut ferie i oppsigelsestiden. Arbeidsgiver har i kraft av styringsretten siste ordet når det kommer til når ferien skal avvikles, slik at utgangspunktet er at man ikke kan kreve det. Man kan derimot kreve ferien avviklet før oppsigelsesfristens utløp dersom det ikke vil være tid til å avvikle ferie innenfor hovedferieperioden (1. juni–30. september) eller i kalenderåret.

Dersom du ikke får avviklet ferie inneværende år før du avslutter et arbeidsforhold, har du krav på å avvikle ferie hos ny arbeidsgiver såfremt du tiltrer ny stilling innen 30. september samme år.

Rut Severinsen
juridisk rådgiver
i Utdanningsforbundet

All lovbestemt ferie som av ulike årsaker ikke er avviklet i løpet av ferieåret, skal overføres til påfølgende ferieår.

Cecilie og Glenn på Åssiden VGS:

- Vi vil normalisere at dette kan skje alle

I korridorene på denne skolen vandrer to ansatte rundt med et ekstra oppdrag i sekken.

Tekst og bilde: Julie Sørensen Molvik

- Vi vil normalisere at dette kan skje med oss alle. Det er en del av livets opp- og nedturer. Jeg ser det menneskelige i det, forteller Glenn Steen-Haugen, yrkesfaglærer i byggfag.

Han snakker om å ha utfordringer med alkohol, illegale rusmidler, legemidler eller spill. For sammen med Cecilie Meberg, er denne duoen Akan-kontakter på Åssiden videregående skole i Drammen.

Å være Akan-kontakt er en frivillig rolle som handler om å være en samtalepartner og støttespiller for ledere som er bekymret for en ansatt og kolleger som har utfordringer selv.

Cecilie Meberg og Glenn Steen-Haugen vil gi en utstrakt hånd til sine kolleger

- Vi har et brennende engasjement for mennesker. Vi vil hjelpe kollegene våre som har utfordringer i livet, ikke skyve de ut, sier avdelingsleder Cecilie Meberg.

Flere risikofaktorer med læreryrket

Cecilie og Glenn tenker litt høyt rundt risikofaktorer i læreryrket som kan føre til at det til tider kan bli litt mye for den psykiske og fysiske helsen: Arbeidsmengde, press, arbeidstider, tilgjengelighet store deler av døgnet, og det økende sosialpedagogiske fokuset.

- Vi kan alle havne i livsfaser hvor vi finner mestringsstrategier for å håndtere vanskelige ting i livet, sier Glenn.

Det er når et rusmiddel- eller spilleproblem går utover jobben på et vis, at det ikke lenger er en privatsak. Mindre produktiv, mer fravær og dårligere konsentrasjon og tilstedeværelse for å nevne noe. Det trenger ikke å ha gått så langt som å bli en avhengighet, før det er et problem.

- Du har den ansatte som sliter, og så har du merbelastningen til kollegaen som må ta over oppgavene til vedkommende. Du må respektere to sider ved det, som kan være vanskelig. Og selvfølgelig elevene, sier Glenn.

Bygge opp tillit, litt etter litt

Både Glenn og Cecilie har travle arbeidshverdager, og har ikke et eget kontor hvor de sitter klare hvis noen vil banke på døra. Det innebærer at de må jobbe langsiktig for å få tillit blant kollegene sine.

- Hvis noen skal fortelle oss om det de skammer seg mest over i hele livet, så krever det tillit. Du er modig om du ringer oss, sier Cecilie.

- Støtte og omsorg er budskapet vårt. Ikke problematisere at det handler om alkohol eller andre ting, legger Glenn til.

På Åssiden er Akan-arbeidet en fast del av det systematiske HMS-arbeidet. I disse dager er duoen i gang med å besøke alle skolens avdelinger med caseoppgaver.

- Det er forebyggende arbeid og synliggjøring av oss som Akan-kontakter. Vi forsøker å holde samtalen «på gulvet», men samtidig ikke bagatellisere. Hver avdeling føles som å komme på en ny arbeidsplass med en egen kultur. Vi må bruke ulike tilnærminger, sier Glenn.

Elevene er selvfølgelig også alltid i bakhodet til Akan-kontaktene.

- Vi snakker om denne problematikken med over 300 ansatte, og så går de ut til sine klasserom med over 2000 elever. Dette har ringvirkninger, sier de to.

Hva er en Akan-kontakt?

- Navnet «Akan-kontakt» kommer fra Akan kompetansesenter, en ideell organisasjon som hjelper ledere og medarbeidere til å forebygge og håndtere problematisk bruk.
- Frivillig rolle
- Hvis en rusmiddel- eller spilleutfordring hos en ansatt går utover jobb, kan Akan kompetansesenter hjelpe. Kontakt oss på 22 40 28 00 eller akan.no.

TARIFFOPPGJØRET

Sterke sammen!

Terje Skyvulstad
nestleder

Helgen før fagbevegelsen samlet seg til markering av 1. mai, kom vi til enighet med arbeidsgiverne i de tre tariffoppgjørene i offentlig sektor. Både i statlig område, i KS-området og i Oslo fant vi fram til en forhandlingsløsning. I KS og i Oslo kommune har vi fått gjennomslag for våre tre hovedkrav:

- Reallønnsvekst
- Større ramme enn frontfaget
- Prioritering av de med lengst utdanning og lang ansiennitet

Årets oppgjør viser at vi i Unio har fått gjennomslag i arbeidet med en riktigere og mer rettferdig praktisering av frontfagsmodellen. Frontfagsmodellens hensikt er å trygge norsk konkurranseevne samtidig som arbeidstakere i både privat og offentlig sektor sikres forholdsmessig lønnsutvikling. Det innebærer at man må prioritere grupper som over tid har sakkett etter. For å få til det, har det vært nødvendig med større ramme enn frontfagsrammen i offentlig sektor, noe vi oppnådde både i KS-området og i Oslo. Dette er av avgjørende betydning for å sikre nok og kvalifisert arbeidskraft i noen av velferdsstatens viktigste sektorer, inkludert i barnehager og skoler. Etter sju år med mindrelønnsutvikling, kom lærerne godt ut av årets oppgjør. Det var helt nødvendig, og jeg er glad for at vi møtte arbeidsgiverrepresentanter som gikk konstruktivt og løsningsorientert inn i forhandlingene.

Et slikt gjennomslag kommer ikke av seg selv. Årets gode forhandlingsløsning er et resultat av det arbeidet Unio og Utdanningsforbundet har lagt ned over tid. Vi har vist at praktiseringen av frontfagsmodellen må endres for at den skal kunne overleve. Vi har vist at de store lønnsforskjellene mellom privat og offentlig sek-

tor for arbeidstakere med lang utdanning ikke er bærekraftig. Og i år sto LO sammen med oss i kravet om at offentlig sektor måtte prioriteres.

Jeg vil rette en stor takk til alle våre tillitsvalgte på alle nivåer i organisasjonen som har dratt dette arbeidet gjennom flere år, og gjennom store streiker. Resultatet av streikene isolert sett, regjeringens kritikkverdige bruk av tvungen lønnsnemd og rikslønnsnemdas behandling, har fått flere til å stille spørsmål ved den reelle streikeretten for våre medlemmer. Og det med rette. Men gjennomslaget i årets oppgjør er også et resultat nettopp av de streikene vi var nødt til å gå inn i for ett og to år siden. Tariffoppgjør er en årlig hendelse, men tariffarbeid er likevel langsiktig. Den jobben vi sammen har gjort over tid, har gitt noen viktige resultater i år. Dette tar vi med oss i arbeidet videre for å sikre lønnsutviklinga til velferdsstatens uunnværlige.

Jeg vil også rette en spesiell takk til våre tillitsvalgte i fylkene og kommunene, i lokallag og på arbeidsplassene. Det har foregått et svært viktig og konstruktivt dialog- og informasjonsarbeid overfor lokalpolitikere og fylkes- og kommuneadministrasjoner. Et gjennomslag for riktigere bruk av frontfagsmodellen kommer ikke av seg selv. Her har vi virkelig vist hvorfor fagforeningsarbeid er viktig, og hvor mye sannhet som ligger i slagordet *sterkere sammen*. Vi er sterkere sammen. Og når vi jobber godt, og sammen, i alle ledd av organisasjonen skaper vi nødvendige endringer.

Nå står oppgjørene for våre medlemmer i privat sektor for tur. Også her er det mange krevende forhold som skal landes, og vi holder blikket stivt festa på å sikre gode resultater for våre medlemmer.

Både i statlig område, i KS-området og i Oslo fant vi fram til en forhandlingsløsning.

Yrkesfaglærer Stine Haugvaldstad (t.v.) er nyinnmeldt i Utdanningsforbundet ved Horten videregående skole, hvor Marianne Zalo er arbeidsplassstillitsvalgt. – Jeg tenkte at det var naturlig å melde seg inn siden det er den største organisasjonen for lærere, sier Haugvaldstad.

Nå vokser vi i videregående

Trenden er snudd. Utdanningsforbundet vokser igjen i antall medlemmer i videregående opplæring.
– Jeg vurderte ikke andre alternativer, sier Stine Haugvaldstad, nyinnmeldt medlem og fersk lærer.

Stine Haugvaldstad ved Horten videregående skole begynte som yrkesfaglærer i fjor og meldte seg inn i Utdanningsforbundet i januar. Ved denne skolen har medlemstallet økt med 25 medlemmer de siste fire-fem årene, og Utdanningsforbundet har nå 98 medlemmer. Skolen har om lag 160 lærere totalt.

– Jeg tenkte at det var naturlig å melde seg inn siden det er den største organisasjonen for lærere. Jeg sjekket ikke ut andre alternativer en gang fordi det føltes riktig med Utdanningsforbundet, forteller hun.

– En annen viktig årsak var Marianne, som er tillitsvalgt. Hun er veldig engasjert, og jeg føler meg trygg på henne og at jeg får hjelp dersom jeg trenger det.

Siden 2010 har medlemstallet i videregående gått jevnt og trutt nedover, til bunnpunktet i 2021 på 17 008 medlemmer i Utdanningsforbundet. Siden da har medlemstallet økt med 733 medlemmer til 17 741 medlemmer. Selv med en nedadgående kurve de siste årene, er, og har vi, hele tiden vært den klart største organisasjonen

for lærere og lektorer i videregående.

Aktiv klubb, engasjerte medlemmer

Marianne Zalo har vært arbeidsplassstillitsvalgt ved Horten videregående skole i fem år og trives i rollen.

– Jeg tror en viktig årsak til veksten er at de har en tillitsvalgt de er trygge på, og som de føler kan representere seg om noe oppstår. Det er viktig at medlemmene føler seg godt ivaretatt. Jeg har jobbet lenge ved skolen. Det gjør meg kanskje tryggere i rollen og mer uredd, sier hun.

Det er ikke tilfeldig at flere som jobber i videregående opplæring nå velger Utdanningsforbundet, tror Thom Jambak, som leder kontaktforum videregående skole i forbundet:

– Det er nok flere årsaker til veksten. En viktig grunn er at vi har vært gode på å fremme saker som er viktige for lærere og lektorer i videregående. Samtidig har vi et godt utbygd tillitsvalgtapparat med mange flinke tillitsvalgte både på fylkesnivå og i klubbene, som har bidratt sterkt til å snu trenden.

De siste årene har Utdanningsforbundet jobbet målrettet for å styrke yrkesfagene, og vi har flest medlemmer også her, forteller Jambak. Samtidig har vi arbeidet spesielt med saker som er viktige for lærere og lektorer i studieforberedende utdanningsprogram.

Han trekker også fram eksamen som en viktig sak.

Størst i videregående

– I utviklingen av nye eksamensformer har Utdanningsforbundet hatt en klar og faglig stemme. Uten tilbakemeldingen fra våre tillitsvalgte i fylker og på de videregående skolene hadde vi ikke klart å påvirke i så stor grad som vi har gjort, sier Jambak.

Han har tro på at medlemsveksten vil fortsette:

– Utdanningsforbundet er den klart største lærerorganisasjonen i videregående opplæring. Vi er størst enten det dreier seg om lektorer, adjunkter, yrkesfaglærere, lærere i voksenopplæring eller rådgivere. Det gir oss en unik posisjon til å se hele videregående feltet i sammenheng.

– Arbeidsmiljø og kvalitet to sider av

Gjennom bransjeprogram barnehage lykkes mange barnehager med å redusere sykefraværet. Her er de viktigste tipsene til et bedre arbeidsmiljø i barnehagene – fra erfaringskonferansen til IA-bransjeprogram barnehage i Oslo.

75 barnehager har de siste årene deltatt i IA-bransjeprogram barnehage, der Utdanningsforbundet er stolt part.

Bransjeprogrammet har som sine to hovedmål å redusere sykefravær og frafall på arbeidsplassen. Og arbeidet har gitt resultater:

I 2022 har barnehagene som deltar i prosjektet for første gang lavere legemeldt sykefravær enn barnehager generelt. De nærmeste årene skal arbeidsmetodene ruller ut til flere barnehager.

Delte erfaringer

I vår arrangerte IA-bransjeprogram barnehage fem regionale konferanser, der både HMS-grupper, forskere, barnehageeiere og representanter fra partene i arbeidslivet deltok og delte erfaringer.

På erfaringskonferansen i Oslo i mars understreket prosjektleder for bransjeprogrammet Rakel Malene Solbu et viktig paradoks: Ifølge STAMI handler nemlig hele 30 prosent av fraværet i barnehagene om hvordan arbeidet er organisert. Samtidig har HMS- og arbeidsmiljøarbeid gjerne ikke fått så mye plass i hverdagen.

– Man har ikke hatt tid og mulighet til å jobbe med dette systematisk og langsiktig. Bransjeprogrammet har hjulpet barnehager med rutiner,

verktøy og kommunikasjon. Men jobben må de gjøre selv. De må selv sette seg mål og tiltak, sier Solbu.

God rolleforståelse viktig

Flere av barnehagene som har deltatt påpeker at det er helt avgjørende at de fikk jobbe etter en modell som ble styrt av barnehagens behov.

– Jeg var veldig skeptisk da jeg først hørte om dette. Jeg tenkte: Får vi enda en ny ting vi skal gjøre? Men jeg har fått mer tid nå når jeg har begynt å jobbe med nærvær. For før jobbet jeg masse med sykefraværsoppfølging, sier Ingrid Sommerstad, daglig leder i Hallsetreina FUS, en av sju FUS-barnehager i Trøndelag som deltar i IA bransjeprogram barnehage.

I løpet av to år har nærværstallene i barnehagen hun leder gått fra 13,9 til 6,3 prosent. En av de viktige endringene de har gjort, er å gå fra fire HMS-møter i året til 45 minutter med HMS-oppfølging en gang i måneden.

Norce-forsker Kari Anne Holte understreket på konferansen at arbeidsmiljø og kvalitet i prinsippet er to sider av samme sak. På oppdrag fra IA-bransjeprogram barnehage har Norce forsket på nettopp sammenhenger mellom arbeidsmiljø og kvalitet i barnehagene.

– Begge deler handler om hvordan arbeidet i arbeidshverdag utformes. Det følelsesmessige påvirker den ansatte og dermed prestasjonene på jobb. Barnehagepersonalets arbeidsmiljø og hva som skaper stress og belastning er derfor koblet sammen med kvalitet, sier Holte.

Lærerrommet finner du i Apple iTunes, SoundCloud, Acast eller på Spotify. Les mer om podkasten og hør alle episoder via udf.no.

Hva kan hjelpe mot skolefrafall?

**Kan en kafé få ungdom tilbake til skolen?
Kan skolefrafall løses på nye måter?**

Det er tema i podkasten Lærerrommets episode 104. Frafallsstatistikken i skolen har ligget nokså stabilt i mange år. Flere mener at dette kan angripes på nye måter, og det finnes ulike tiltak.

Et av disse heter Café Hanco, en fleksibel opplærings-

arena i Fredrikstad. I Lærerrommets episode er lederen Gunhild Rosnes en av gjestene sammen med tidligere elev Andreas Tusvik (23) og forsker Jon Rogstad ved OsloMet.

• Hvordan kan konsentrasjonen bedres?

Digitale dingser og sosiale medier får ofte skylda for en svekket konsentrasjon, og bekymringen for læringen til elever og studenter vokser. I episode 103 av Lærerrom-

v samme sak

DETTE ER IA-BRANSJEPROGRAM BARNEHAGE

Partene i IA-avtalen og fagmyndighetene har lagt frem sju bransjeprogrammer under IA-avtalen 2019–2022. Bransjeprogram barnehage er et av disse. Der er tre innsatsområder:

- En bra dag på jobben
- HMS og helsefremmende arbeid i barnehager
- Tidlig innsats i sykefraværsarbeidet

Foto: IA-bransjeprogram barnehage

Det har vist seg at det virkelig lønner seg å jobbe systematisk med arbeidsmiljøet, fortalte Line Krislok Opdal, IA-rådgiver, Ingunn Sommerstad, styrer i Hallsetreina FUS-barnehage og Janne Kristin Bjørnerås, tillitsvalgt i Fagforbundet, under erfaringskonferansen i Oslo 29. mars.

Illustrasjonsbilde: BarnehageHMS.

Barnehagepersonalets arbeidsmiljø er tett koblet sammen med kvalitet, ifølge ny forskning.

Få fart på arbeidsmiljø-arbeidet

Erfaringer fra bransjeprogrammet viser at det er fem ting som har vist seg å gi uttelling.

1. Bruk partsgruppene

Det er lederen som har ansvaret for arbeidsmiljøet. Men det er mye lettere å få framdrift i arbeidet når leder har noen å sparre med. Derfor er partsgruppene viktige.

2. Jobb med de utfordringene man får gjort noe med

Det gjelder å rydde vekk frustrasjoner og forhold man ikke rår over. Det hjelper rett og slett ikke å bruke tid på ting man ikke får gjort noe med.

3. Jobb med de riktige tingene

Ikke legg vekt på støy i barnehagen hvis utfordringen i virkeligheten er hvordan man snakker sammen.

4. Jobb i prosess og godta at det tar tid

For å lykkes er man avhengig av å stille ubehagelige, åpne spørsmål, som det kan ta tid å komme til bunns i.

5. Forankre arbeidet

Barnehager har svært mange oppgaver. Derfor er det viktig at laget rundt laget tilrettelegger for arbeidsmiljøarbeidet.

Ta en prat med oss!

met møter du postdoktor Ståle Wig og professor Espen Ytreberg, begge fra UiO.

• ChatGPT, trussel eller mulighet for skolen?

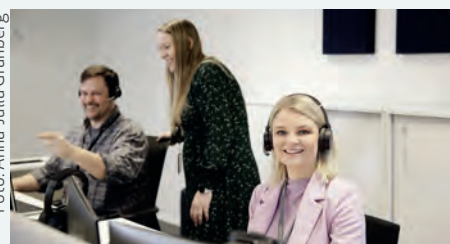
Skal lærere frykte teknologi basert på kunstig intelligens som Chat GPT og liknende verktøy? Eller kan det også gi muligheter? Hør episode 102 med lærer Gunnulv Hellesylt og lektor Siv Sørås Valand, begge i videregående.

Har du behov for en gjennomgang av dine forsikringer hos oss, eller en liten prat om hva du kanskje trenger eller ikke trenger av forsikringer?

Vi har et godt forsikringsteam som gjerne hjelper deg med dette. Book tid med våre rådgivere, så kan du ta praten når det måtte passe deg.

[Les mer på udf.no](#)

Foto: Anna-Julia Granberg

Vi tar gjerne en prat om dine forsikringer.

Dine medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og de du er glad i sammen få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ditt yrke og livsfasene du går gjennom.

	Reiseforsikring		Livsforsikring		Studentforsikring
	Innboforsikring		Barneforsikring		Husforsikring
	Grunnforsikring		70+ forsikring		Bilforsikring
	Uføreforsikring		Person 3i1 forsikring		Kritisk sykdomsforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til dyreforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

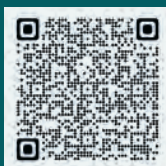
Les mer og bestill på udf.no

Synes du **forsikring** er vanskelig? Du er ikke alene

Book tid med oss da vel. Så går vi gjennom forsikringene dine og ser hva du har, hva du trenger og hva du ikke trenger. Skann QR-koden under og book et tidspunkt som passer. Vi snakkes :-)

Mer om booking av rådgivning
på **udf.no**.

Ein lærer så lenge ein har elevar

Det er alltid nyttig å tenkja over og sjå i nytt lys den praksisen ein har som lærer. Det vera seg den praksisen ein hadde for 20 år sidan, eller i siste time.

Her om dagen fekk eg ei tilbakemelding frå ein tidlegare elev. Som lærar i vidaregåande skule får ein mange tilbakemeldingar frå elevane om mykje, og ikkje berre faglege saker, sjølv om dei er i klart fleirtal.

I klasserommet har eg fått hyggjelege og velmeinte oppmodingar om at sokkane bør stå i stil til anten buksa eller skoa. Eg har fått konstruktiv kritikk om sveisen min, klesstil og om bilval.

Men eg har også fått rørende tilbakemeldingar frå tidlegare elevar som har gitt undervisninga ein del av æra for at dei har klart seg godt i studiar på universitetet eller generelt i livet. Det er veldig stas.

Her om dagen fekk eg altså ein munter e-post frå det som viste seg å vera ein tidlegare elev. Eg hugsar han godt. Han skreiv at han nyleg vart spurd om han hadde ein «fun fact» om seg sjølv. Då fortalde han kollegaene sine at han har ein «uprovosert fascinasjon for versjonen av pidgin-engelsk på Solomonøyane». Han kunne

fortelja meg at denne fascinasjonen kom frå norsktimane mine. Eg hugsar godt at eg brukte desse døma, men eg var ikkje klar over kva inntrykk dette kunne ha på elevane i lang tid etterpå.

Han skreiv også på pidgin-engelsk i e-posten: Mi garem trifala pikinini - tufala boe an wanfala gelé*. Sjølv om eg ikkje er stø i pidgin kan det nesten verka som om gutungen frå klassen den gongen har blir far. Det er ikkje rart, for denne eleven hadde eg i norsk for over tjue år sidan.

Det er alltid nyttig å tenkja over og sjå i nytt lys den praksisen ein har som lærer. Det vera seg den praksisen ein hadde for 20 år sidan, eller i siste time. Det er fleire refleksjonar eg alltid gjer meg etter tilbakemeldingar frå elevar.

Ein er at ein aldri kan vita akkurat kva som festar seg hos elevane. Ein annan er at me som lærarar alltid må vera klar over det me seier og gjer, kan setja spor, både positivt og negativt.

I tillegg til den faglege oppdateringa er tilbakemeldinga frå elevar avgjerande for at eg kan vekse fram som lærar. Derfor er både små og store tilbakemeldingar frå elevar svært velkomne. Også dei på pidgin-engelsk.

*Eg har tre barn – to gutar og ei jente.

Petit av
Thom Jambak

Thom Jambak

sentralstyremedlem i
Utdanningsforbundet

STOREFRI av MARIUS HENRIKSEN

Foto: Adobe Stock

QUIZ

15 kjappe om løst og fast

1. Siste ordinære avgang fra Fornebu flyplass var med Hake Viking fra SAS kl. 19.32 den 7. oktober. Hvilket år?
2. Våren 2017 vedtok Stortinget å redusere antall kommuner fra 426. Hvor mange kommuner er det i Norge i dag?
3. Ved hvilken storby ligger en flyplass som har Fiumicino i navnet sitt?
4. Hvem har stemmene til Solan Gundersen og Ludvig i filmen Flåklypa Grand Prix fra 1975?
5. En kjent NRK-veteran ga nylig ut en bok hvor han kritiserer fritak fra regelen om å bruke normert bokmål eller nynorsk som nyhetsanker. Hva heter han?
6. I slutten av hvilken måned stiller vi tiden fra sommer- til vintertid?
7. Hva må du betale for 100 danske kroner (pr. 19.april)?
8. Hva heter hovedstaden på New Zealand?
9. Hva heter hjemmebanene til de to nordnorske lagene i Eliteserien, Bodø/Glimt og Tromsø?
10. Hva er pomelo, bergamott og perette eksempler på?
11. Hvilken mann, med navn på H, hvis far var lærer, var sjef for SS (Schutzstaffel) og Gestapo for nazistene under Den andre verdenskrig?
12. Hvilket lavprismerke ble lansert i 2003 og finnes i butikkhyllene hos Kiwi, Meny, Spar og Joker?
13. I hvilken norsk by kan du gå på utekonsert på Koengen?
14. Hvilket produkt fra sauene brukes både i kosmetikk og til understellsbehandling av biler?
15. Hva kalles trykketeknikken der man trykker og plastbelegger bilder som forandrer seg når de ses fra ulike vinkler?

Quizmester: Paal Svendsen. Svarene finner du på side 59.

FOR 50 ÅR SIDEN

De estetiske fag i skolen. Mål og funksjon.

Det felles ansvar for hverandre var utgangspunktet for menneskelig sivilisasjon i Norge. Den felles innsats til felles beste – for neste gang kunne det være en selv det gjaldt. I den atombombens og overbefolkningens tid vi nå lever, kan vi ikke lenger tro at vi kan isolere oss fra den sammenhengen vi med eller mot vår vilje hører til i. Hvis vi ikke vil innse det, vil vi en dag måtte gjøre det, og da høyst sannsynlig på en svært lite behagelig måte. (Fra et svarinnlegg av Jon Nygaard)

Den høgre skolen nr. 11/1973

FOR 25 ÅR SIDEN

Et samstemt raseri

Da staten kom med sitt «tilbud» om et generelt tillegg på 3000 kroner og 0,5 prosent til justeringer på ettermiddagen 29. april, forsto alle hvilken vending dette oppgjøret måtte ta. Spesielt da staten samtidig ga et klart signal om at organisasjonene måtte redusere sine krav betydelig for at forhandlingene skulle kunne fortsette dagen etter. Ingen av organisasjonene, verken LO Stat, Norsk Lærerlag, AF Stat eller YS Stat var villige til å redusere med en eneste krone. Og dermed var bruddet et faktum.

Norsk Skoleblad nr. 14/1998

GYLNE ØYEBLIKK

Da vinden ble temma

Når gjennombruddet kommer, og elevene deler begeistringen med hverandre, er det godt å være lærer. Det synes Britt Stikbakke Andersen ved Gjøvik skole.

Tekst: Harald F. Wollebæk

Forrige skoleår hadde lærer Britt Stikbakke Andersen et teknologiprojekt i naturfagtime-
ne med tredjeklassen sin, som strakte seg over flere måneder. Elevene gikk sammen i små grupper for å løse praktiske utfordringer av ulikt slag. En av oppgavene var å frakte to personer over et vann. Farvannet som skulle krysses, var en balje, og båten var laga med utgangspunkt i melkekartonger. Mannskap om bord, eller kanskje heller passasjerer, var legofigurene Eine og Andri.

– Elevene samarbeida to og to. En gutt og ei jente hadde fått båten sin til å flyte. Men så var det store spørsmålet hvordan båten skulle komme seg framover, forteller Britt.

En hårføner sørga for rikelig med vind. Elevene prøvde å gjøre tilpasninger på båten, uten at framdrifta ble noe særlig bedre.

– Da måtte jeg veilede dem litt, og jeg spurte dem om hvordan båter kommer seg fram i vann. Så ropte jenta: «Vi må jo lage seil!» Og før jeg rakk å si noe mer, var de to i gang med å diskutere hvordan seilet best skulle utformes. Kort tid etter testa de båten på nytt.

Denne gangen ble framdrifta ei helt anna. Båten

fikk vind i seilet og for tvers over baljen.

– Gutten og jenta ropte: «Kom og se!». De ble kjempestolte, og det ble et stort engasjement rundt baljen, siden andre grupper kom til for å se hva som skjedde.

Hun mener det er viktig at de to elevene selv fant ut hva som kunne løse problemet, gjorde endringene selv og fikk se at det fungerte.

– Når jeg da ser den gleden og stoltheten som stråler ut fra ungene, og tenker på den mestringa de har fått til, ja da er det et gyllent øyeblikk for meg, sier Britt, som forteller at hun har henta inspirasjon fra den nettbaserte Skaperskolen, et samarbeid mellom de regionale vitensentrene og Naturfagsenteret.

– *Men du bidro vel også selv gjennom spørsmålet du stilte?*

– Det er viktig å ikke gi elevene fasiten, men stille åpne spørsmål som kan hjelpe dem med å komme videre.

– *Og da blir vel det neste å la Eine og Andri seile på Mjøsa?*

– Absolutt. Det hadde vært moro med noe de kunne bruke ute på vannet neste gang.

Det er viktig å ikke gi elevene fasiten, men stille åpne spørsmål som kan hjelpe dem med å komme videre.

Britt Stikbakke Andersen (46)
lærer ved Gjøvik skole

Har du opplevd et gyllent øyeblikk? Kontakt: redaksjonen@utdanningsnytt.no

VELKOMMEN TIL HURDALSJØEN HOTELL & SPA

Husk at du som medlem i Utdanningsforbundet
har et fantastisk tilbud
på overnatting og spa inngang på
Hurdalsjøen Hotell & Spa.

Overnatting i dobbeltrom
for to personer 850,- inkl. frokost.
Overnatting i enkeltrom 650,- inkl. frokost.
Inngang til spa avdeling 200,- pr person.

Book ditt neste opphold på tlf.: 63 95 96 00/
e-post: post@hurdalsjoen.no

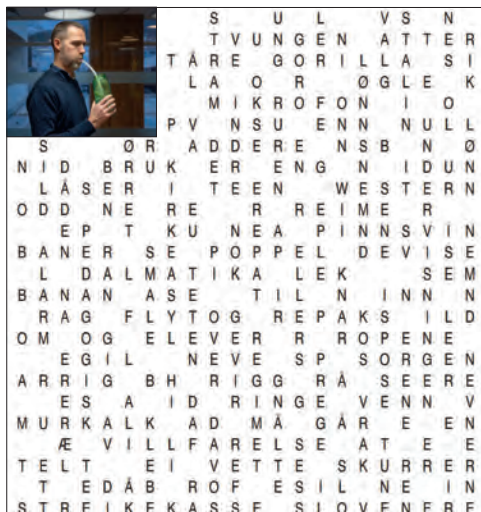
KRYSSORD

Løsningssetningen med navn og adresse sendes til: **kryssord@utdanningsnytt.no** innen 30. mai.
To vinnere får boksjekk og heder og ære i neste nummer.

[illegible]

LØSNINGER

Kryssord nr 4

VINNERNE: Helga Stavdal Thorud, Maura, og Katharina Bircher, Røros. Premien er hver sin boksjekk på kr. 500. Vi gratulerer!

Quiz

1. 1998	9. Alfheim og Aspmysa
2. 356	10. Sitrusfrukter
3. Roma	11. Heinrich Himmler
4. Kari Simonsen og Toralv Maurstad	12. First Price
5. Christian Borch	13. Bergen
6. Oktober	14. Lanolin
7. 154 norske kroner	15. Lentikulært trykk
8. Wellington	

Kvar fredag publiserer me ein nettquiz på utdanningsnytt.no. Her finn du nye og tidlegare quizar: utdanningsnytt.no/tag/quiz

BLADENE VÅRE

Utdanningsforbundet gir ut medlemsblad og fire tidsskrifter. Alle publikasjonene er redaksjonelt uavhengige og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseetikk.

Som medlem i Utdanningsforbundet kan du få medlemsbladet Utdanning på papir eller digitalt. Neste utgave kommer: 9. juni

I tillegg kan du velge ett av disse tidsskriftene kostnadsfritt:

Første steg
Tidsskrift for barnehagelærere.
Fire utgaver pr år.

Bedre Skole
fra førsteklasse til lærerutdanning.
Fire utgaver pr år.

Yrke
Fokus på yrkesopplæring.
Fire utgaver pr år.

Spesialpedagogikk
Fag- og forsknings-tidsskrift.
Fire utgaver pr år.

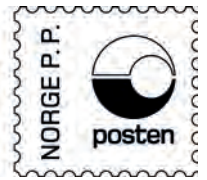
MIN SIDE

Administrer abonnementene dine på www.udf.no/min-side eller kontakt medlemservice om du har spørsmål medlem@udf.no, tlf.: 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

UTDANNINGSFORBUNDET

Besøksadresse: Hausmanns gate 17, Oslo
Postadresse: Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo. Telefon: 24 14 20 00

Ta med klassen
din i kampen mot
nettmobbing!

Skap engasjement og læring med
Bruk Hue – et gratis, interaktivt verktøy
for undervisning om nettvett og nett-
mobbing.

bruk hue

Les mer på [nye brukhue.no](https://brukhue.no)